

บทความวิจัย

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยน

กรณีศึกษา ศาลเจ้าในเขาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาว สุภาภรณ์ เมืองคำ

รหัสนักศึกษา 05570578

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของสาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อเรื่องบทความวิจัย	การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของ ชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยน กรณีศึกษา ศาลเจ้าในพื้นที่ เขาวราช กรุงเทพมหานคร
ผู้เขียน	นางสาว สุภาภรณ์ เมืองคำ
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์คมกฤช อู่เต็กเค่ง
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยน กรณีศึกษา ศาลเจ้าในพื้นที่เขาวราช กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประวัติ รูปแบบศาลเจ้า พิธีกรรม และเทศกาลภายในศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช และศึกษาเปรียบเทียบความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยน โดยมีวิธีการศึกษาคือการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล ตลอดจนการสอบถามจากผู้ดูแลศาลเจ้าตามศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช

ผลการศึกษาพบว่า ประวัติความเป็นหรือการก่อตั้งศาลเจ้า ศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วในเขาวราชจะมีอายุยาวนานมากกว่าศาลเจ้าชาวไทยเชื้อจีนฮกเกี้ยนในเขาวราช ทางด้านรูปแบบศาลเจ้ามีความแตกต่างกันไปตามเอกลักษณ์และเทพเจ้าที่นับถือของแต่ละกลุ่มภาษา เทศกาลของศาลเจ้าทั้งสองกลุ่มภาษาส่วนใหญ่จะเป็นเทศกาลทั่วไปของชาวไทยเชื้อสายจีน และพิธีกรรมของศาลเจ้าจะมีบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน แต่มีบางพิธีกรรมที่จะพบเฉพาะที่ศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนเท่านั้น ส่วนทางด้านความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนมีการแบ่งเทพเจ้าเป็น 3 กลุ่มเช่นเดียวกันจะสังเกตได้จากเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้าจีนทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ เทพเจ้าเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ต่อมาคือ เทพเจ้าเป็นเทพในตำนานจีน และสุดท้ายคือเทพเจ้าที่เป็นเทพในพุทธศาสนา แต่ข้อแตกต่างจะอยู่ที่ศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนจะนับถือเทพเจ้าพื้นถิ่นที่มีเฉพาะประจำกลุ่มภาษาฮกเกี้ยนด้วย

คำสำคัญ : ความเชื่อ เทพเจ้า แต้จิ๋ว ฮกเกี้ยน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เพราะว่าได้รับความช่วยเหลือจากทุกคนที่มีส่วนช่วยทั้งในเรื่องข้อมูลและเรื่องการทำให้งานสำเร็จในการทำบทความวิจัยเล่มนี้ โดยมีบุคคลที่อยากจะขอบคุณ ดังนี้

บุคคลท่านแรกที่อยากจะขอบคุณ คือ อาจารย์คมกฤษ อุยเต็กเก่ง อาจารย์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำบทความวิจัยเล่มนี้ อาจารย์ช่วยให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ และแนะแนวทางในการเขียนตั้งแต่ในการทำโครงร่างบทความวิจัยมาจนถึงบทความวิจัยเล่มนี้ ทำให้บทความวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ และดิฉันยังได้รับความรู้ใหม่ ๆ จากอาจารย์ ทำให้ดิฉัน ได้มีความรู้ทางด้านปรัชญามากขึ้น ดิฉันขอขอบพระคุณอาจารย์ที่คอยให้คำแนะนำในการทำบทความวิจัยครั้งนี้

บุคคลท่านต่อไปที่ดิฉันอยากจะขอบคุณคือ คุณพ่อ และคุณแม่ของดิฉันที่คอยให้กำลังใจ ดิฉันมาตลอดในเวลาที่ดิฉันรู้สึกเหนื่อยและท้อกับการทำบทความวิจัยในครั้งนี้ นอกจากกำลังใจที่ทั้งสองท่านให้ดิฉัน ทั้งสองท่านยังสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่เขาวราช จนสามารถทำให้บทความวิจัยเสร็จสมบูรณ์ได้

นอกจากอาจารย์และคุณแม่พ่อคุณแม่ของดิฉันแล้ว กลุ่มคนที่ดิฉันอยากจะขอบคุณก็คือ กลุ่มเพื่อน ๆ ของดิฉันที่คอยให้กำลังใจดิฉันมาตลอด และยังไปร่วมลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับดิฉัน แม้ว่าพวกเขาจะไม่ได้อยู่สาขาหรือมหาวิทยาลัยเดียวกับดิฉัน แต่พวกเขาก็ยังสละเวลาไปกับดิฉัน จนทำให้บทความวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้

สุดท้ายนี้ดิฉันอยากจะขอบคุณตัวดิฉันเองที่สามารถฝ่าฟันกับความเหน็ดเหนื่อย ความท้อแท้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำบทความวิจัยเล่มนี้ และสามารถเอาชนะความท้อแท้เหล่านั้น และทำให้บทความวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
1.บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 จุดประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.6 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.เปรียบเทียบประวัติศาสตร์เจ้า รูปแบบ เทศกาล และพิธีกรรมของศาลเจ้า.....	5
2.1 เปรียบเทียบประวัติศาสตร์เจ้า.....	5
2.2 เปรียบเทียบรูปแบบของศาลเจ้า.....	6
2.3 เปรียบเทียบเทศกาลของศาลเจ้า.....	22
2.4 เปรียบเทียบพิธีกรรมของศาลเจ้า.....	26
3.เปรียบเทียบความคิดเรื่องเทพเจ้า และเรื่องการสร้างและออกแบบศาลเจ้า.....	30
3.1 เปรียบเทียบความคิดเรื่องเทพเจ้า.....	30
3.2 เปรียบเทียบความคิดเรื่องการสร้างและออกแบบศาลเจ้า.....	39
4.สรุปผลการศึกษา.....	43
บรรณานุกรม.....	45

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศจีนเป็นศูนย์กลางของปรัชญาและความรู้ที่สำคัญของโลกตะวันออก ปรัชญาและความเชื่อ ชาวจีนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในหลักแห่งธรรมชาติและหลักแห่งจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ระบบความเชื่อของชาวจีนผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและหลักธรรมจากลัทธิและศาสนาต่างๆ ทั้งความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวเนื่องกับการเคารพบรรพบุรุษ ลัทธิหยินหยาง หลักปรัชญาขงจื้อ วิถีความเชื่อแห่งเต๋า รวมทั้งหลักธรรมในพุทธศาสนาหายานหล่อหลอมเข้าด้วยกันเป็นระบบความเชื่อเฉพาะของชาวจีน

ต่อมาชาวจีนได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภูเก็ต ฉะเชิงเทรา เป็นต้น ซึ่งในการอพยพย้ายถิ่นฐานนี้เป็นการนำเอาระบบความเชื่อของชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยอีกด้วย ลักษณะความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนในประเทศไทยจะผสมผสานความเชื่อของ“พุทธศาสนานิกายมหายาน” ที่ให้ความสำคัญกับพระโพธิสัตว์ เน้นไปในเรื่องคุณธรรม การไม่เห็นแก่ตัว ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณชน เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ ต่อมาคือ “ศาสนาขงจื้อ” ซึ่งคำสอนของศาสนานี้เน้น ไปในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้น้อยกับผู้นิ่ง การอยู่ร่วมกันในสังคม ความกตัญญู การเช่นไหว้บรรพบุรุษ และสุดท้ายคือ “ศาสนาเต๋า” เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนผสมเข้ากับความเชื่อเรื่องแม่มดหมอผี ซึ่งเชื่อว่าสามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้ โดยมี เหล่าจื่อ เป็นศาสดา และมีเทพเจ้าสูงสุด 3 ท่าน เทพเง็กเซียนฮ่องเต้ เทพหงวนซุ้ยทิจุน และเทพไท่เสียงเหล่ากุง นอกจากนี้ยังมีเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

ชาวจีนในกรุงเทพมหานครนับถือศาสนาเต๋าซึ่งมีความเชื่อที่สำคัญคือความเชื่อเรื่องเทพเจ้าผสมกับความเชื่อพื้นถิ่นมากกว่าความเชื่ออื่น ๆ ดังจะเห็นได้จากศาลเจ้าจีนที่ภายในประดิษฐานเทพเจ้าต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร และในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีชาวจีนอาศัยอยู่ ชาวจีนจะนิยมไหว้เทพเจ้าและไหว้บรรพบุรุษ ในขณะที่เดียวกันก็ทำบุญตักบาตรหรือให้ลูกหลานบวชเรียนในพุทธศาสนา โดยไม่ถือว่ามีความขัดแย้งกัน

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมีหลากหลายกลุ่มภาษาไม่ว่าจะเป็น แต่จิ๋ว ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง ไท่หลำและจินแคะ เมื่อชาวจีนเชื้อสายต่างๆอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยสมัย

แรกๆ มักอยู่กันเป็นกลุ่มภาษาหรือตามตระกูลแซ่เดียวกัน บ้างก็อยู่ตามกลุ่มอาชีพ ต่างก็ตั้งศาลเจ้าตามทีกลุ่มของตนนับถือ (สรัล เพชรรัศมี, 2545: 11) ศาลเจ้านั้นสร้างขึ้นมาจากความเชื่อในศาสนาเต๋าและความเชื่อท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ เพื่อใช้เป็นประดิษฐานรูปเคารพของเทพเจ้าทีกลุ่มภาษาของตนเองนับถือ โดยในพื้นที่เยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีศาลเจ้าของชาวจีนเชื้อสายต่าง ๆ มากที่สุด เนื่องจากบริเวณถนนเยาวราชเป็นแหล่งชุมชนชาวจีนและมีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

จากการทีมีชาวไทยเชื้อสายจีนหลากหลายกลุ่มภาษา เช่น เต้าจิว ฮกเกี้ยนอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เยาวราช ต่างก็ตั้งศาลเจ้าประจำกลุ่มภาษาของตน กราบไหว้เทพเจ้าของกลุ่มภาษาของตน เช่น ศาลเจ้าเล่าปุนเล่ากง ศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ และศาลเจ้าไต้songกงของชาวจีนเต้าจิว ศาลเจ้าโจวซือกงของชาวฮกเกี้ยน ศาลเจ้าลี้ตี่เปี่ยของชาวจีนแคะ ศาลเจ้าเหล่านี่ถื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษา ซึ่งภายในศาลจะประดิษฐานเทพเจ้าทีชาวไทยเชื้อสายจีนจีนกลุ่มภาษานั้น ๆ เคารพบูชา ซึ่งจะมีทั้งเทพเจ้าทีทุกกลุ่มภาษาเคารพเหมือนกันอย่างเทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่กวนอิม และเทพเจ้าทีบางกลุ่มภาษาเคารพเหมือนกันแต่จะมีชื่อเรียกต่างกัน เช่น เทพเทียนโหว หรือทีคนรู้จักกันดีในชื่อ“เจ้าแม่ทับทิม” ชาวจีนเต้าจิว เรียกว่า เทพเทียนโหวเจี้ยบ้อ ชาวฮกเกี้ยนเรียกว่า เทพหมางู ส่วนชาวจีนไหหลำ เรียกว่า โฝ่วไต้ว หรือต๊วยบ๊วยเต้งเหนียง เทพราชาผู้เป็นใหญ่ทั้งเก้า ทีชาวจีนฮกเกี้ยนเรียกว่า กิวอ้องไต้เต่ ส่วนชาวจีนกวางตุ้งเรียกว่า เก้าห้วงต้ายเต นอกจากนี้ยังมีเทพเจ้าในศาลเจ้านับถือเฉพาะกลุ่มภาษา เช่น เทพธิดาฉางเอ้อ ของชาวจีนเต้าจิว และต๊วยอ้อเอี้ย เป็นเทพเจ้าประจำตระกูลของกลุ่มชนฮกเกี้ยน

นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่ละกลุ่มภาษายังมีความเชื่อในการกราบไหว้เทพเจ้าแต่ละองค์ทีแตกต่างกันไป เช่น ชาวจีนเต้าจิว นิยมกราบไหว้เทพเจ้าเล่าปุนเล่ากง ซึ่งเชื่อว่าหากได้สักการะแล้วจะเหมือนมีผู้คอยดูแลทุกข์สุขให้ และป้องกันภัยต่าง ๆ ไม่ให้กล้ากราย ให้มีความมั่งมีศรีสุขแก่คนในครอบครัว ครอบครัวเป็นปึกแผ่น ทีสำคัญเพื่อความรุ่งเรือง และความก้าวหน้าของกิจการการค้าขายทีเป็นอาชีพหลักของชาวจีนเต้าจิว ส่วนชาวจีนฮกเกี้ยนนิยมกราบไหว้ พระโจวซือกง ซึ่งเป็นพระอรหันต์ผู้เชี่ยวชาญการรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้ประชาชน จึงเชื่อว่าหากสักการะแล้วจะทำให้สุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย อายุมันขวัญยืน หรือถ้าเจ็บป่วยก็จะหายวันหายคืน

นอกจากเทพเจ้านับถือกันเฉพาะในกลุ่มภาษาและความเชื่อเกี่ยวกับการกราบไหว้เทพเจ้าองค์ต่าง ๆ ทีแตกต่างกัน รูปแบบศาลเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษานั้นก็ยังคงแตกต่าง และมีเอกลักษณ์เป็น

ของตนเองอีกด้วยเช่น ปกติหลังคาศาลเจ้าจีนจะมีลักษณะเอียงซึ่งจะนำความมั่งคั่งมาให้ ต่างจาก หลังคาบ้านแบบจีน ซึ่งชาวจีนสกเกี้ยนมีคติว่า “หากหลังคาศาลเจ้า ยิ่งเอียงยิ่งชอบ หากบ้านสร้าง หลังคา ยิ่งเอียงยิ่งจน” ในสมัยก่อนศาลเจ้าจีนจะใช้ไม้มาสร้าง เพราะ หาง่าย และใช้ตามหลัก 5 ธาตุ (ดิน ,น้ำ ,ไม้ ,ไฟ ,ทอง) และใช้ลิ่มตอกแทนตะปู ชาวบ้านธรรมดาจะนำไม้มาแกะสลักเป็นทวารูป การสังเกตว่าศาลเจ้านั้นๆเป็นของชาวจีนสกเกี้ยนหรือแต้จิ๋ว ให้ดูที่ป้ายศาลเจ้าหากเป็นป้ายวาง แนวนอนจะเป็นศาลเจ้าของชาวจีนสกเกี้ยน หากเป็นป้ายแบบตั้งจะเป็นศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋ว และอีกอย่างหนึ่งคือ ศาลเจ้าชาวสกเกี้ยนจะไม่มีเสามังกรหรือป้ายบูชา (เทียนตู้ฟูหมู่)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่าในพื้นที่เขาวราชมีชาวไทยเชื้อสายจีนที่ หลากหลายกลุ่มภาษา แม้ว่าบางกลุ่มภาษาจะนับถือเทพเจ้าองค์เดียวกัน แต่ก็มีเทพเจ้าที่นับถือกัน เฉพาะกลุ่มภาษา รวมไปถึงรูปแบบของศาลเจ้าที่ รูปแบบพิธีกรรม ตลอดจนเทศกาลประจำศาลเจ้าที่ แตกต่างกัน และมีเอกลักษณ์ประจำกลุ่มภาษานั้น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วที่มี ประชากรมากที่สุดและกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนสกเกี้ยนที่เป็นชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพเข้าสู่ประเทศ ไทย อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน แต่ชาวไทยเชื้อสายจีนหลากหลาย กลุ่มภาษายังอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันได้อย่างสงบสุข

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบ “ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อ สายจีนแต้จิ๋วและสกเกี้ยนในเขาวราช” โดยจะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเทพเจ้าที่ประดิษฐานภายในศาล เจ้าในพื้นที่เขาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานครเพื่อให้ทราบถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้าที่ชาวไทย เชื้อสายจีนแต้จิ๋วและสกเกี้ยนเคารพนับถือประวัติของเทพเจ้า รูปแบบศาลเจ้าที่สำคัญของชาวไทย เชื้อสายจีนแต้จิ๋วและสกเกี้ยนในเขาวราชตลอดจนเทศกาลและพิธีกรรมของศาลเจ้า

1.2 จุดประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประวัติ รูปแบบศาลเจ้า พิธีกรรม และเทศกาลภายในศาล เจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและสกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อ สายจีนแต้จิ๋วและสกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะศาลเจ้าของชาวแต้จิ๋วและชาวฮกเกี้ยนในพื้นที่เยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานครของประเทศไทยเท่านั้น

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าเงินและเทพเจ้าเงิน
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศาลเจ้าในเยาวราชและเทพเจ้าที่ชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนนับถือ ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. สัมภาษณ์ผู้ดูแลศาลเจ้าแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนในพื้นที่เยาวราช
4. เรียบเรียงผลการศึกษารูปแบบบทความวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติ รูปแบบศาลเจ้า พิธีกรรม และเทศกาลภายในศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนในพื้นที่เยาวราช
2. ทำให้ทราบถึงความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนในพื้นที่เยาวราช

1.6 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่ใช้เป็นกรอบความคิดที่ใช้วิจัยได้แก่ เอกสารและบทความจากสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวกับเทพเจ้าเงิน ศาลเจ้า ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนฮกเกี้ยน และเยาวราช

2.เปรียบเทียบประวัติศาลเจ้า รูปแบบ เทศกาล และพิธีกรรมของศาลเจ้า

2.1 เปรียบเทียบประวัติศาลเจ้า

ชาวจีนเมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใหม่ย่อมไม่ลืมความเชื่อดั้งเดิมของตน นั่นคือการบูชาเทพเจ้า ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าประจำท้องถิ่น หรือเทพเจ้าในลัทธิต่าง ๆ จึงได้มีการนำรูปเคารพแทนเทพเจ้าเหล่านี้ติดตัวมา บ้างก็มาสร้างขึ้นใหม่ในดินแดนแห่งใหม่ แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม เมื่อมีการบุขารูปเคารพจึงมีความจำเป็นต้องสร้างศาลเจ้าซึ่งเป็นศาสนสถานที่ชาวจีนรวมกลุ่มกันสร้างขึ้น ซึ่งอาจจะรวมกันเฉพาะกลุ่มภาษาของตน เพื่อการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มภาษาเดียวกันเพื่อใช้เป็นที่พักพิงรูปเคารพที่พวกตนนำติดตัวมา หรือกราบไหว้เทพเจ้าที่กลุ่มภาษาของตนนับถือหรือสร้างขึ้นเป็นศาลประจำเขตหนึ่ง ๆ ของชาวจีนทุกกลุ่มภาษาที่อาศัยอยู่ปะปนในเขตเดียวกัน

ดังนั้นประวัติการตั้งศาลเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษาจึงมีความแตกต่างกันไปตามการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษา ซึ่งในพื้นที่เขาวราชศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายที่แต้จิ๋วที่มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่ที่สุด คือ ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุยาวนานที่สุดในประเทศไทย ตามหลักฐานจากป้ายจารึกของศาลเจ้าที่เขียนเป็นภาษาจีนระบุว่าสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2201 ซึ่งตรงกับสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง นอกจากจะมีอายุยาวนานกว่า 300 ปีแล้ว ความสำคัญของศาลเจ้าแห่งนี้ยังอยู่ที่โบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น ป้ายโบราณ 3 ป้ายที่เขียนขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าทรงสิริองค์แห่งราชวงศ์ชิง อีกป้ายหนึ่งที่เก่าแก่ยิ่งกว่าคือ ป้ายที่เขียนขึ้นตั้งแต่ราชวงศ์หมิง รวมทั้งระฆังจารึกชื่อ เฉิน ไท จื่อ ที่สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานที่ศาลเจ้าแห่งนี้โดยเฉพาะ (ที่มา : ป้ายหน้าศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ)

อีกหนึ่งศาลแต้จิ๋วที่เก่าแก่และมีความสำคัญต่อชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว คือ ศาลเจ้าเล่าปุ่นเถ้าก้ง ซึ่งเกิดจากความศรัทธา และความเชื่อของชาวจีนที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ ขึ้นเรือที่ทำน้ำทรงวาดซึ่งแต่เดิมเป็นท่าน้ำที่ใช้ในการขนส่งสินค้า และมีการติดต่อกับชาวต่างประเทศจำนวนมาก ชาวจีนที่อพยพมาต้องการกำลังใจในการทำงานในสถานที่ที่ไม่ใช่บ้านเกิดของตนเอง จึงได้ตั้งศาลเจ้าเพื่อเป็นที่เคารพบูชา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ขอให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องคุ้มครองในการดำเนินชีวิตประจำวัน และทำกิจการค้าโดยเฉพาะชาวจีนแต้จิ๋ว ปราบกฏหลักฐานซึ่งเป็นระฆังใบใหญ่ในศาลเจ้ามีตัวอักษรจีนจารึกไว้ว่าสร้างในปีที่ 4 ของกษัตริย์เต้ากวงแห่งราชวงศ์

ซึ่ง ประมาณปี พ.ศ. 2367 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรีของไทย ส่วนศาลเจ้าของชาวไทย เชื้อสายจีนฮกเกี้ยนนั้นมีความเก่าแก่ไม่น้อยกว่าศาลเจ้าชาวไทยเชื้อจีนแต้จิ๋ว

โดยศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนที่เก่าแก่ในพื้นที่เยาวราชคือ ศาลเจ้าโจวซือกง ย่านตลาดน้อย สร้างเมื่อใดไม่เป็นที่แน่ชัด แต่ตามหินศิลาบันทึกลงของศาลเจ้าบันทึกลงไว้ว่า สร้างเมื่อวันดี ปีเถาะซึ่งเจี่ยจ้อเหนียน เป็นปีที่ 9 ในพระจักรพรรดิเจี่ยซิ่ง ซึ่งตรงกับ ค.ศ.1804 และ พ.ศ.2347 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเศรษฐีชาวจีนฮกเกี้ยนแซ่โซว จากเมืองจวนจิ๋ว มณฑลฮกเกี้ยน ที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเปิดโรงฝ่่าถ่าน ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในย่านบ้านตลาดน้อย ได้นำพาเทพพระเจ้าเง่งจู้จ้อซุกง ที่ตนนับถือมาแต่เมืองจินมาบูชาและได้ตั้งศาลเจ้าให้ท่านได้ประทับ เนื่องจากท่านเง่งจู้จ้อซุกง มีชาติภูมิกำเนิดเป็นชาวฮกเกี้ยนและในย่านชุมชนจีนตลาดน้อยเดิมเป็นชุมชนชาวจีนฮกเกี้ยน ทำให้ศาลของพระเจ้าเง่งจู้จ้อซุกงได้รับความนับถือมากจนเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดจนถึงปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าถ้าพิจารณาจากประวัติความเป็นหรือการก่อตั้งศาลเจ้า ศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วในเยาวราชจะมีอายุยาวนานมากกว่าศาลเจ้าชาวไทยเชื้อจีนฮกเกี้ยนในเยาวราช เนื่องจากชาวจีนแต้จิ๋วเป็นชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เยาวราชและมีจำนวนประชากรมากที่สุดเมื่อเทียบกับชาวจีนฮกเกี้ยน จึงทำให้มีประวัติการก่อตั้งชุมชนชาวจีนแต้จิ๋วพร้อมกับการก่อตั้งศาลเจ้าที่ยาวนานกว่าชาวจีนฮกเกี้ยน

2.2 เปรียบเทียบรูปแบบของศาลเจ้า

2.2.1 รูปแบบสถาปัตยกรรมและโครงสร้างอาคารศาลเจ้า

รูปแบบศาลเจ้าของแทบทุกกลุ่มภาษาที่สร้างขึ้นครั้งแรกสุดจะมีแบบแผน โครงสร้างของศาลเจ้าที่ก่อสร้างครั้งแรกทำมาจากไม้ทั้งหลังเมื่อเวลาผ่านไปศาลเจ้าจึงได้รับการบูรณะให้เป็นคอนกรีตหรืออิฐ เหลือเพียงบางส่วนของที่ยังคงทำมาจากไม้ เน้นการใช้ระบบเสาและคานในการรองรับน้ำหนักหลังคา เอกลักษณะที่โดดเด่น คือหลังคามีการลดหลั่นระดับชั้น หลังคามีความโค้ง สันหลังคาประดับมังกรชูพระอาทิตย์และหงส์กระเบื้องหลังคาเคลือบมีทั้งแบบแบนและแบบทรงกระบอกผ่าครึ่ง ปลายจั่วยกสูงงอน สีที่นิยมใช้ คือ สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีน้ำเงินและสีทอง

ลวดลายงานจิตรกรรมในศาลเจ้าแทนความสิริมงคลและมีความหมายทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นภาพเทพเซียน สัตว์ ผลไม้ ดอกไม้และต้นไม้มงคล

ปัจจุบันรูปแบบสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมศาลเจ้าจีนยังคงรูปแบบเดิมโบราณเห็นได้จากโครงสร้างศาลเจ้าจีนแต่จิวมีการเปิดพื้นที่ช่องว่างของหลังคาขนาดสี่เหลี่ยมจัตุรัสบริเวณตรงกลาง ขนาดลานไม้ใหญ่มากนัก เพื่อรับแสงอาทิตย์ตามความเชื่อเรื่องการเชื่อมต่อระหว่างโลกทั้งสาม โครงสร้างหลังคามีทั้งไม้และคอนกรีต ไม่นิยมสร้างหน้าต่าง ใช้ช่องลมประดับอักษรจีนแทนหน้าต่าง หรือใช้เหล็กคัดแทนอักษรจีน ตามแต่ละศาลเจ้าบานประตูทางเข้ามีภาพจิตรกรรมทวารบาลลักษณะเป็นบานพับ 2 บาน เปิดจากด้านนอกเข้าหาด้านใน มือค้ำจับมีการตกแต่งหน้าสิงห์หรือไม้ตกแต่งใด ๆ เลย นิยมเขียนภาพจิตรกรรมเทพเซียน เรื่องราวธรรมชาติ และลวดลายแทนคำสิริมงคลที่มาจากสัตว์ ดอกไม้ ผลไม้ ลงบนโครงสร้างหลังคาอย่างวิจิตรงดงาม ส่วนงานจิตรกรรมฝาผนังมีไม่มากเท่างานจิตรกรรมบนโครงสร้างหลังคา และส่วนมากพบงานจิตรกรรมตามแต่ละแท่นบูชาเทพเจ้าและแท่นวางของไหว้เทพเจ้ารวมถึงมีการผสมผสานคติความเชื่อของไทยในงานจิตรกรรมอีกด้วย ส่วนงานประติมากรรมมีทั้งงานหล่อ งานแกะ รูปปูนปั้นนูนต่ำและนูนสูง ส่วนมากรูปมังกรและเสือนิยมปั้นเป็นรูปนูนสูง ส่วนรูปปูนปั้นนูนต่ำมักจะปั้นเกี่ยวกับเทพเซียนในสังกรอบกรอบประดับไว้หน้าศาลเจ้า

ประติมากรรมรูปปั้นนูนสูงภายในศาลเจ้าชาวจีนแต่จิว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมื่อวันที 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ในพื้นที่เยาวราชศาลเจ้าของชาวจีนแต่จิวที่ยังคงความสมบูรณ์มากที่สุดคือ ศาลเจ้าเล่าปุน เลี้ยว ย่านถนนทรงวาด ศาลเจ้าแห่งนี้มีลักษณะอาคารเป็นสถาปัตยกรรมสกุลช่างจีนแต่จิวแบบซี เตียมกิม หมายถึง สี่ตำแหน่งทองคำ เนื่องจากอาคารชนิดนี้หาแบ่งเป็นห้องตามประโยชน์ใช้สอย จะแบ่งเป็นสี่ห้อง ซึ่งอาคารศาลเจ้าจีนส่วนมากในประเทศไทยเป็นอาคารชนิดนี้ เนื่องจากมีขนาดโอ โถงและมีการตกแต่งลวดลายอย่างวิจิตร เช่น รูปวาดลายไม้แกะตามเสาและคาน แสดงออกถึง ความสามารถทางฝีมือช่างแกะไม้ อันเป็นหนึ่งในศิลปะที่มีชื่อเสียงของสกุลช่างชาวจีนแต่จิว ซึ่ง ลักษณะ โครงสร้างอาคารศาลเจ้าของชาวจีนแต่จิวจะคล้ายคลึงกับศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยนใน เรื่องของวัสดุที่นิยมนำมาก่อสร้างอาคารซึ่งแต่จิวใช้ไม้มาก่อสร้าง แต่ปัจจุบันจะเปลี่ยนมาใช้อิฐ หรือคอนกรีตและใช้ไม้ในการสร้างเพียงบางส่วนของอาคารเท่านั้น

ศาลเจ้าเล่าปุนเลี้ยว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ส่วนในเรื่องของรูปแบบสถาปัตยกรรมของศาลเจ้านั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามสกุลช่างของแต่ละกลุ่มภาษาและศาลเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษาก็จะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว โดยศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยนจะมีส่วนที่แตกต่างจากศาลเจ้าจีนแต่จิว คือ ส่วนใหญ่ลักษณะตัวอาคารจะมีรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนแบบฮกเกี้ยน โบราณ สถาปัตยกรรมประตูทางเข้าศาลเจ้ามีการเจาะช่องหน้าต่าง โดยใช้ลายฉลุปิดช่องหน้าต่างอีกชั้นและจิตรกรรมฝาผนังภายในอาคาร และงานแกะสลักไม้ด้านหน้าศาลเจ้าบอกเล่าเรื่องราวสามก๊กได้วิจิตรงดงาม ขณะที่รูปแบบทางสถาปัตยกรรมศาลเจ้าคนจีนแต่จิวและอีก 3 กลุ่มภาษาโดยปกติจะก่อเป็นผนังทึบ อีกประการหนึ่งคือ รูปทรงหลังคามีลักษณะซ้อนกันเป็นชั้น เป็นการแสดงยศถาบรรดาศักดิ์ผ่านตัวอาคารซึ่งต่างจากศาลเจ้าจีนแต่จิว

การเจาะช่องหน้าต่างที่ปิดด้วยลวดลายที่ประตูทางเข้าศาลเจ้าจิ้นฮกเกี้ยน

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ศาลเจ้าจิ้นฮกเกี้ยนที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมฮกเกี้ยน โบราณที่วิจิตรงดงามได้นั้นคือ ศาลเจ้าโจวซือกง ย่านตลาดน้อย ซึ่งถือว่าเป็นศาลเจ้าจิ้นฮกเกี้ยนที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดเพียงแห่งเดียวในพื้นที่เยาวราช รูปแบบอาคารแสดงการผสมผสานระหว่างงานสถาปัตยกรรมแบบเฉาซ่านและหมิ่นหนาน ตลอดจนงานประดับกระเบื้องตัดบนผนังด้วยฝีมือผู้ต้นเชิง ซึ่งเป็นช่างมีชื่อเสียงจากเฉาหยาง ศาลเจ้าโจวซือกงเดิมสร้างด้วยไม้ทั้งหมด ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นก่ออิฐผสมไม้ ลักษณะตัวอาคารรูปแบบสถาปัตยกรรมจิ้นฮกเกี้ยน โบราณ ในอดีตมีแค่หลังเดียว ต่อมาได้ต่อเติมเป็นสามหลังทะลุติดถึงกัน ภายในและภายนอก มีการตกแต่งหลังคาและผนังด้วยตุ๊กตาปูนปั้นประดับกระเบื้องศิลปะฮกเกี้ยน ตามเทพนิยายจีน มีไม้แกะสลักประดับตามชื่อหลังคา กาน ช่องลมและแท่นบูชาอย่างวิจิตรสวยงาม ผนังสองด้านของศาลมีปูนปั้นประดับกระเบื้องรูปเสื่อขาวแปะส่อประจำทิศตะวันตก และมังกรเขียวแซเหลียงประจำทิศตะวันออก ตามคติจีน (เต๋าคำฮ่อคู่ประจำทิศเหนือ หงส์แดงอั้งฮ่องประจำทิศใต้) นอกจากนี้รูปสลักของท่านได้อัญเชิญมาจากมณฑลฮกเกี้ยนประเทศจีน มีขนาดยาวหน้าตักประมาณ 3 เมตร สูง 5 เมตร มีพัคตร์ที่อ้อมเอิบแลดูเมตตา

แม้ว่าศาลเจ้าจะดูทรุดโทรม แต่แสดงออกถึงความงามของศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมแบบปลายราชวงศ์ชิงอย่างเด่นชัด ศาลนี้แม้มีการซ่อมแซมหลายครั้งแต่ยังคงไว้ซึ่งแบบอย่างของศิลปกรรมเดิมเป็นหลัก ดังนั้นแบบอย่างของหลังคาจึงเป็นแบบซานหมิ่นตั้ง การประดับของสันหลังคาใหญ่ก็เป็นแบบที่นิยมทั่วไปทางภาคใต้ของจีน กล่าวคือ บนสันหลังคาประดับด้วยมังกรชูลูกแก้ว และหงส์คู่ชูดอกโบตั๋น ปลายของสันหลังคาทำเป็นลายดอกไม้และใบไม้มีว่น แต่เดิม

ลวดลายประดับงดงามมาก การประดับด้านหน้าตอบนของตัวอาคารนั้นเป็นการประดับที่สวยงามมาก เพราะประดับด้วยสถาปัตยกรรมจำลอง การประดับเช่นนี้พบที่ศาลเจ้าเอี้ยโฮชิงเมี่ยวที่ประเทศสิงคโปร์เช่นกัน ศาลเจ้าแห่งนี้ได้ทำนุบำรุงศิลปกรรมยุคปลายราชวงศ์ชิงไว้เป็นอย่างดี

ศาลเจ้าโจวซ็อง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

นอกจากรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในศาลเจ้าที่ต่างกัันแล้วนั้น อีกหนึ่งความแตกต่างที่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนและแยกได้ว่าจะเป็นศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋ว หรือฮกเกี้ยน คือ ป้ายศาลเจ้า หากเป็นป้ายในลักษณะแนวนอนจะเป็นศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋ว หากเป็นป้ายแบบตั้งจะเป็นศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยน และอีกหนึ่งอย่างคือ ศาลเจ้าชาวฮกเกี้ยนจะไม่มีเสามังกร หรือป้ายบูชาเทพฟ้าดิน (天地父母)

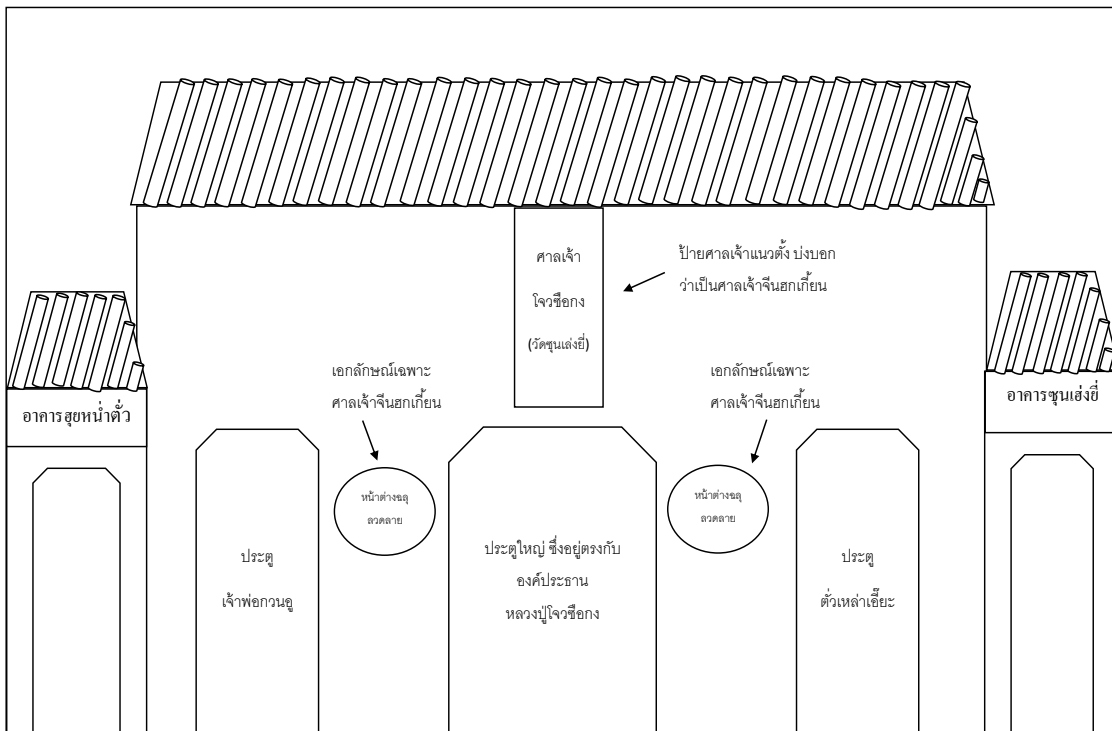
ป้ายแนวนอนหน้าศาลเจ้าจินแต้จิ๋ว

ป้ายแนวตั้งหน้าศาลเจ้าจินฮกเกี้ยน

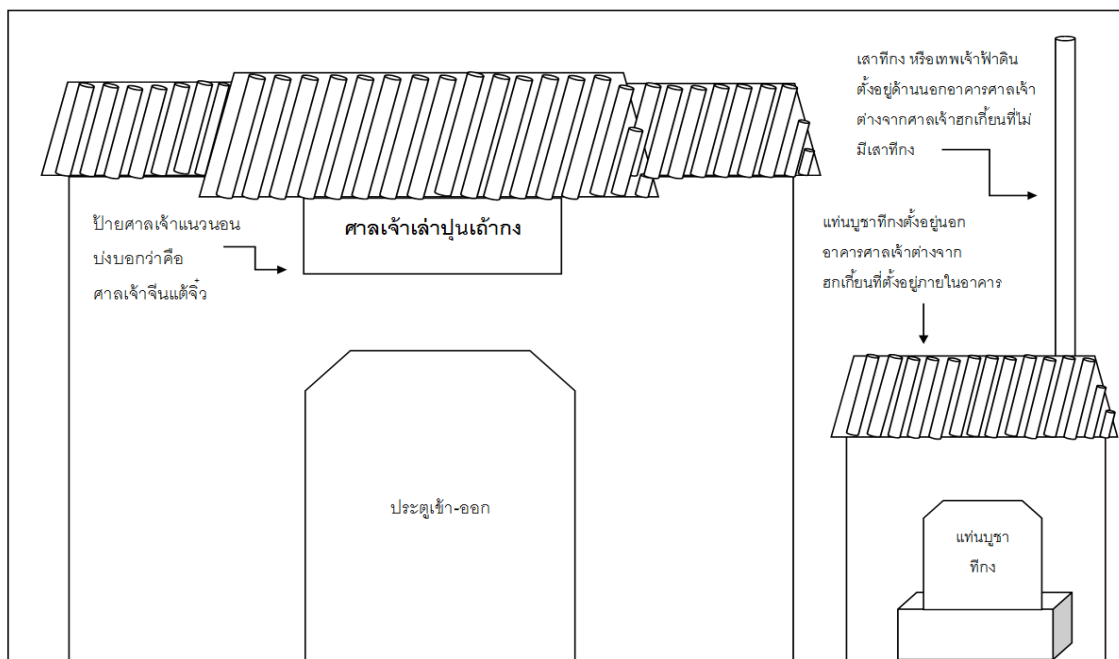
บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ผังโครงสร้างและรูปแบบสถาปัตยกรรมของศาลเจ้าฮกเกี้ยน (ศาลเจ้าโจวซือกง)

วาดผังโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ

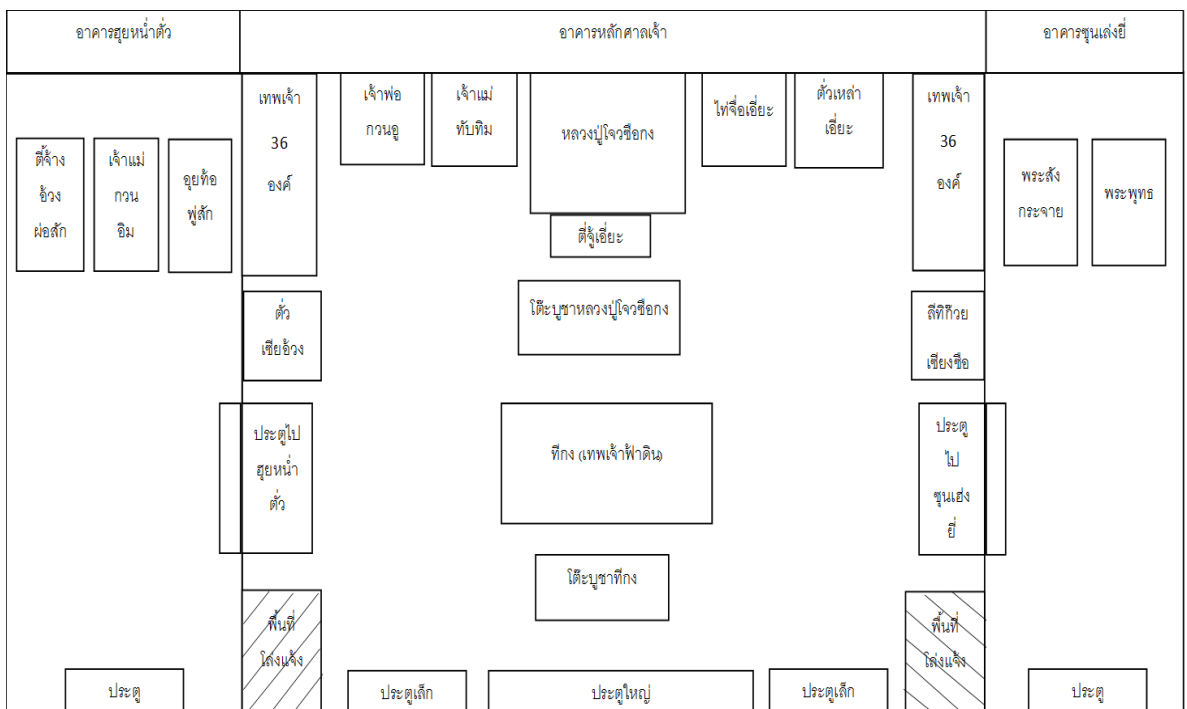
ผังโครงสร้างและรูปแบบสถาปัตยกรรมของศาลเจ้าเต้จิ๋ว (ศาลเจ้าเล่าปุนเถ้ากง)

วาดผังโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ

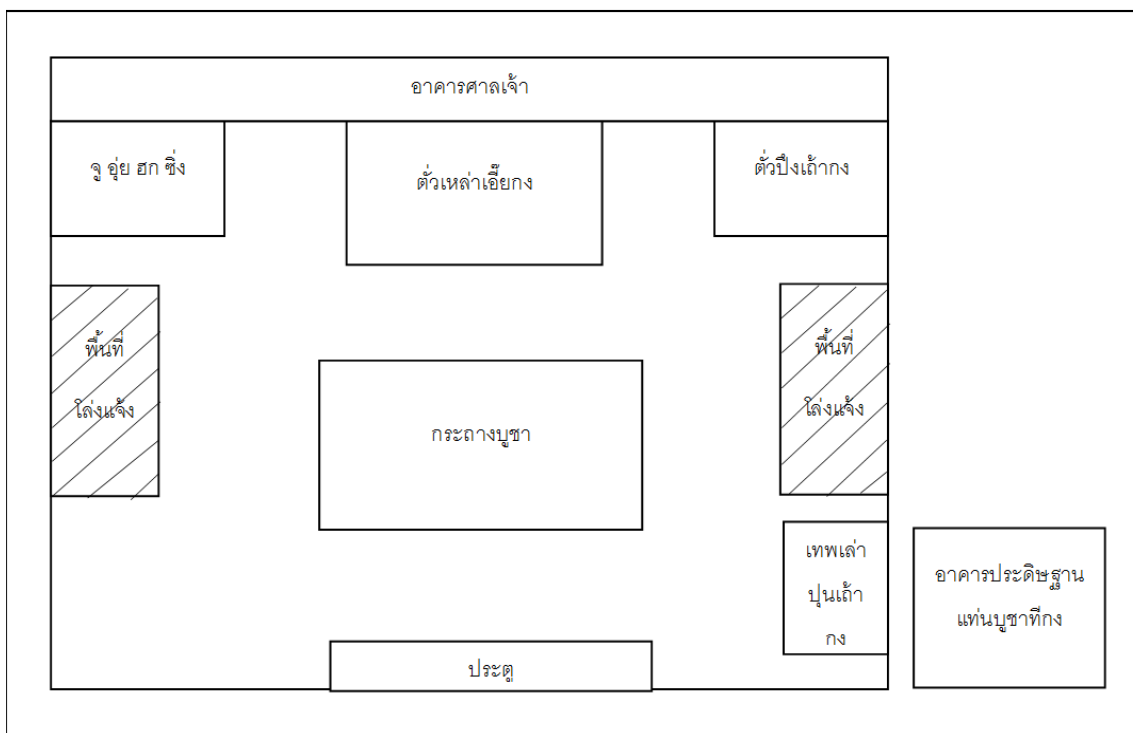
เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างผังอาคารของศาลเจ้าเงินแต่จิวในที่นี้คือ ศาลเจ้าเล่าปุนเถ้ากง และศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนคือ ศาลเจ้าโจวซือกง จะเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ประการที่หนึ่งคือ ประตูเข้า-ออกศาลเจ้า ศาลเจ้าเงินแต่จิวจะมีประตูเข้าออกเพียงประตูเดียวเท่านั้นซึ่งต่างจากศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนที่มีประตูเข้า-ออกถึงสามประตู ซึ่งประกอบด้วยประตูใหญ่หรือประตูองค์ประธานหลวง ปู่โจวซือกง 1 ประตู ประตูที่ตรงกับแท่นบูชาเจ้าพ่อกวณอู 1 ประตู และประตูที่ตรงแท่นบูชาเทพตัวเหล่าเอี้ยะ 1 ประตู ประการที่สองคือ ศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนจะมีการเจาะช่องหน้าต่าง โดยใช้ลายฉลุปิดอีกชั้น ซึ่งศาลเจ้าเงินแต่จิวจะก่อปิดทึบ ไม่มีช่องหน้าต่างด้านหน้าตัวอาคารศาลเจ้าเหมือนศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยน ประการสุดท้ายคือ แท่นบูชาและเสาที่ทรง ศาลเจ้าเงินแต่จิวจะมีทั้งเสาและแท่นบูชาที่ทรงที่ตั้งอยู่ด้านนอกอาคารศาลเจ้า แต่ศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนจะไม่มีเสาที่ทรงและแท่นบูชาเทพเจ้าจะอยู่ด้านในอาคารศาลเจ้า

ผังอาคารของศาลเจ้าฮกเกี้ยน (ศาลเจ้าโจวซือกง)

วาดผังอาคาร โดย สุภาภรณ์ เมืองคำ

ผังอาคารของศาลเจ้าแต่จิว* (ศาลเจ้าเล่าปุนเถ้ากง)

วาดผังอาคารโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ

2.2.2 การจัดวางแท่นบูชา

ภายในศาลจะประดิษฐานเทพเจ้าที่ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่ละกลุ่มภาษาเคารพบูชา ซึ่งจะมีทั้งเทพเจ้าที่ทั้งสองกลุ่มภาษาเคารพเหมือนกันอย่างเทพปุนเถ้ากง เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่กวนอิม และเทพเจ้าที่นับถือกันเฉพาะแต่ละกลุ่มภาษา เช่น เทพโจวซือกงของชาวจีนฮกเกี้ยน เทพมังกรเขียวของชาวจีนแต้จิ๋ว

การจัดแท่นบูชาในศาลเจ้าทั้งศาลเจ้าจีนแต้จิ๋วหรือฮกเกี้ยนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ตามความเชื่อในเทพเจ้าที่แต่ละกลุ่มภาษานับถือบูชา มีลักษณะดังนี้

ศาลเจ้าจีนแต้จิ๋วในพื้นที่เขาวราชที่จะนำมาเป็นตัวอย่างคือ ศาลเจ้าเล่าปุนเถ้ากง การจัดแท่นบูชาภายในศาล มีแท่นบูชาเทพ 3 แท่น ดังนี้คือ แท่นบูชาที่อยู่ตรงกลางเป็นแท่นของเทพ “ตัวเหล่าเอี้ย” จำนวน 2 องค์ เทพองค์นี้แต่งกายแบบขุนนางจีนมีหนวดมีเครายาวสีดำ ลักษณะนั่งมือซ้ายถือดาบ เท้าข้างหนึ่งเหยียบเต่าอีกข้างเหยียบงู “ตัวเหล่าเอี้ย” โดยสถานภาพทางเทพมีศักดิ์สูงกว่าเทพ

ปูนเกล้ากง ที่เป็นเทพประจำท้องถิ่น ศาลเจ้าเล่าปูนเกล้ากงแห่งนี้จึงมีเทพที่ประธานของศาลเจ้าคือ “ตัวเหล่าเอี้ยะ”

เทพตัวเหล่าเอี้ยะ

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2561

แท่นบูชาทางด้านขวา (เมื่อหันหน้าหาศาลเจ้า) หรือทางด้านซ้ายของเทพตัวเหล่าเอี้ยะ (ประธานของศาลเจ้า) เป็นที่ตั้งของเทพ “ปูนเกล้ากง” ในลักษณะยืนและการแต่งกายเป็นลักษณะเหมือนนักรบ ในแท่นบูชาเดียวกันมีรูปปั้นเหมือนนักรบยืนขนานบข้างเทพปูนเกล้ากง

เทพปูนเกล้ากง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

แท่นบูชาทางด้านซ้าย หรือทางด้านขวาของเทพตัวเหล่าเอี้ย เรียกว่า “จู อู่ย สก ซิ่ง” เป็นแท่นบูชาที่รวมเทพองค์ต่างๆไว้ด้วยกัน โดย “จูอู่ย” แปลว่า ทุกๆท่าน และ “สกซิ่ง” แปลว่าเทพบนแท่นบูชา จะเป็นที่ประดิษฐานเจ้าแม่กวนอิม พระสังกัจจายน์ ไฉ่ซิ่งเอี้ย ฯลฯ

จู อู่ย สก ซิ่ง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ส่วนแท่นบูชาที่อยู่ทางด้านขวามือส่วนหน้าของอาคาร เมื่อเข้าประตูศาลเจ้า จะเป็นแท่นบูชาของเทพปุนเถ่ากง ลักษณะในอิริยาบถนั่ง มีหนวดเครายาวสีดำ แต่งกายแบบขุนนางจีน มีมือขวาถือคทา (อู่อี้) จากหลักฐานคำจารึก บริเวณที่ประดิษฐานคาดว่าจะเป็นสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2525

เทพปุนเถ่ากงในอิริยาบถนั่ง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ประตูทางเข้าศาลเจ้าจะมีกระถางรูปบูชาของค์เจ้าที่ผู้รักษาประตูหรือ หมิ่งซิ่ง ทั้งซ้ายและขวาซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกับศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยน

องค์เจ้าที่รักษาประตูของศาลเจ้าเงินแต้จิ๋ว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

องค์เจ้าที่รักษาประตูของศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยน

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

นอกจากนี้บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าจะเป็นที่ประดิษฐานของ “เทพเจ้าฟ้าดิน” หรือ “ทิงกง” โดยศาลเจ้าแห่งนี้จะมีทิงที่เป็นแท่นประดิษฐาน และเสาทิงที่อยู่กลางแจ้งด้านหน้าศาลเจ้าต่างจากศาลเจ้าของชาวฮกเกี้ยนที่เทพฟ้าดินจะอยู่ด้านในศาลเจ้า

แท่นและเสาทึง หรือเทพเจ้าฟ้าดินของศาลเจ้าเงินแต้จิว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ส่วนแท่นบูชาในศาลเจ้าเงินสกเกี้ยนแห่งเดียวในพื้นที่เขาวราชคือ ศาลเจ้าโจวซือกง ก็จะมี ความแตกต่างกับศาลเจ้าแต้จิว เนื่องจากศาลเจ้าแห่งนี้มีเทพเจ้าที่นับถือกันเฉพาะชาวเงินสกเกี้ยนที่ ภายในศาลเจ้าเงินแต้จิวไม่มี อย่างเช่น เทพเจ้า 36 องค์ ไท้อ้อเอี้ยหรือองค์เทพนาจา เทพลีทีก๊วย เซีย งซือ

ภายในศาลเจ้าแบ่งเป็น “ซุนเฮงเกียง” คืออาคารประธานของศาลประกอบด้วย “ทึง” หรือ “เทพเจ้าฟ้าดิน” อยู่ภายในอาคาร ซึ่งแตกต่างจากศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายเงินแต้จิวที่ทึง จะอยู่ ภายนอกอาคารศาลเจ้า หรือตั้งอยู่กลางแจ้งด้านหน้าของศาลเจ้า

ทึงของศาลเจ้าสกเกี้ยนที่อยู่ภายในอาคาร

ทึงของศาลเจ้าเงินแต้จิวที่อยู่ด้านนอกอาคาร

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ต่อมาคือที่ประดิษฐานของเทพประธานคือ “หลวงปู่โจวซือกง หรือเทพเจ้าโจวซือกง” หรือที่ชาวบ้านเรียกง่าย ๆ กันว่า “อากง” ตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่ตรงกลางห้องโถง เป็นองค์ขนาดใหญ่ สูงราว 2 เมตร ในลักษณะประทับบนเก้าอี้ โดยมีลักษณะเด่นคือ ทั้งองค์เป็นสีเปลือกมังคุด หรือสีน้ำตาลแดง ไม่ใช่เทพเจ้าจีนผิวขาวแบบทั่วไป มีใบหน้าใหญ่ ตาโต ปากแดง ทรงจีวรแบบพระนิกายจีนสีเหลืองอร่าม สวมมงกุฎ ตามองต่ำ เหมือนมองลงมายังผู้สักการะ ท่าทางใจดีมีเมตตา

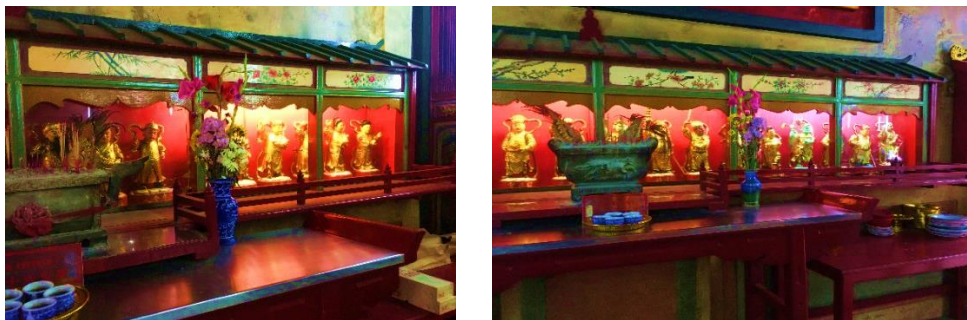

เซ่งจู้ยโจวซือกง หรือหลวงปู่โจวซือกง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ฝั่งขวาของเทพประธานเป็นแทนบูชาเจ้าแม่ทับทิมและเทพกวนอู ส่วนฝั่งซ้ายของเทพประธานคือ แทนบูชาเจ้าพ่อเสื่อ

ภายในอาคารประธานของศาลนอกจากจะมีเทพประธานหลักแล้ว ยังมีเทพประจำศาลที่พิเศษแตกต่างจากศาลเจ้าที่อื่น ๆ โดยจะมีเฉพาะศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนแห่งนี้นั้น นั่นก็คือ “เทพเจ้า 36 องค์” ซึ่งประดิษฐานเรียงอยู่สองข้างของเทพประธาน ฝั่งละ 18 องค์ แต่ละองค์มีปางที่ไม่ซ้ำกัน เช่น ปางนั่ง ปางยืน ปางบุน ปางบู๊ เป็นต้น เชื่อกันว่า เทพ 36 องค์ เป็นขุนพลสวรรค์ แบ่งออกเป็นสองชุด ชุดหนึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือ ผู้ที่มาราบไหว้จึงต้องไหว้ทางฝั่งขวาของผู้ไหว้ก่อน (ด้านซ้ายของเทพประธานโจวซือกง) ส่วนชุดทางซ้ายเป็นเทพที่ลงโทษ ให้ไหว้ทีหลัง (ด้านขวาของเทพประธาน)

เทพเจ้า 36 องค์ ผั่งขวาให้คุณ ผั่งซ้ายให้โทษ

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

อีกแทนบูชาหนึ่งที่น่าสนใจคือ “ลี้ทีก้วย เชียงซือ” เนื่องจากศาลเจ้าแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณตลาดน้อย ซึ่งแต่ก่อนเป็นย่านตีเหล็ก เทพองค์นี้เป็นเทพที่ช่างตีเหล็กบูชา เป็นเทพเจ้า 1 ใน 8 เซียนจากหลังขององค์ลี้ทีก้วย เชียงซือเป็นภาพแปดเซียนกำลังล้อมเรืออยู่ ส่วนองค์ท่านยืนยกขาข้างหนึ่ง มือถือกระบอง ผิวสีคล้ำ ผอม พุงป่อง มีหนวด หูยาว นุ่ง โสร่งสั้นสีทอง

แทนบูชาเทพลี้ทีก้วย เชียงซือ

นอกจากนี้ยังมีแทนบูชาองค์เทพเจ้าเล็ก ๆ สององค์ที่เป็นองค์นางาปางเด็ก ลักษณะเทพสององค์สวมชุดเหมือนเด็กชาวจีนคือ “องค์นางา” ซึ่งโดยปกติเป็นเทพที่แปลงร่างได้สารพัด เป็นเซียนที่ลงมาเกิดเพื่อปราบมาร มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว เสียสละ กตัญญูต่อบิดามารดามาก ในศาลเจ้าท่านถือเป็นที่คู่แลพิธีกรรมต่าง ๆ ให้เรียบร้อย

องค์นางในศาลเจ้าโจวซือกงแห่งนี้เป็นปางเด็ก ปกติชุดนี้จะมี 3 ภาค แต่ที่นี้บูชาแค่ 2 ภาค เพราะอีกภาคหนึ่งคือ “ไท่จื่อ” ผู้ไม่ชอบอยู่กับที่ ชอบเที่ยว ชอบเดินทาง ชอบไปกับคณะโจว คณะโจว จึงต้องทำท่านติดตามไปแสดงโจวด้วยเสมอ สำหรับคณะโจวหากไม่มี “ไท่จื่อเอี้ย” อุ้มเบิกฤกษ์ชัย จะเปิดแสดงไม่ได้เลย

ดังนั้นการบูชาของค่านางปางเด็กในศาลเจ้าจึงบูชาแค่สององค์ โดยทุก ๆ ปีต้องอัญเชิญมา อาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า และบูชาด้วยของเล่น เสื้อผ้า และรองเท้าเด็ก

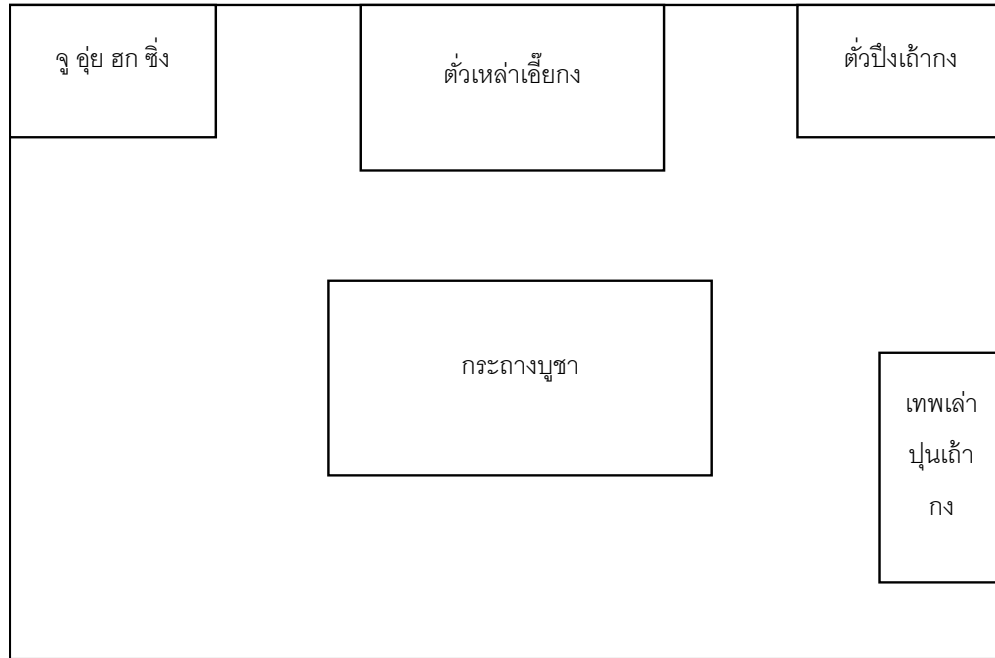
แท่นบูชาองค์เทพนางปางเด็ก

บันทึกภาพโดย สุภารักษ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

นอกจากชุมชนเฮงเกียงหรืออาคารประธานของศาลยังมีชุมชนเฮงซีกคืออาคารฝั่งตะวันออกเป็นที่ประดิษฐานของสุก๊วยปุดจ้อ หรือพระสังกระจาย จูหลายปุดจ้อ หรือพระโพธิสัตว์กวนอิม และต้นเซ่งอ้อซึ่งที่เป็นเทพเจ้าที่ผู้คนนับถือกันมาก และถือกันว่าท่านเป็นบรรพบุรุษคนหนึ่งของสกุลแซ่ตัน สายฮกเกี้ยน สุดท้ายคือสุยหน้าตัว หรืออาคารฝั่งทิศตะวันตกเป็นแดนผู้วายชน

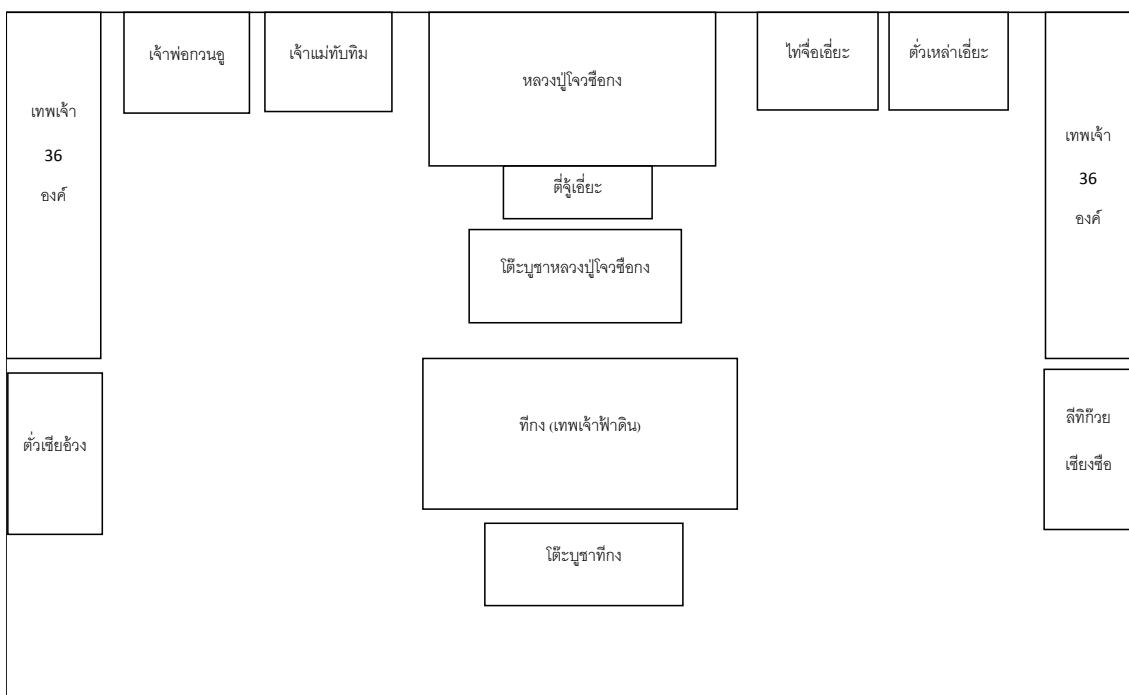
จะเห็นได้ว่าการจัดแท่นบูชาของศาลเจ้าทั้งสองกลุ่มภาษาจะมีรูปแบบการจัดวางคล้ายคลึงกัน คือการจัดวางเป็นจุด ๆ ให้ผู้เข้ามาสักการะได้ไหว้ตามลำดับแท่นบูชาเทพเจ้า ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเริ่มไหว้ที่เทพเจ้าฟ้าดินเป็นที่แรก แล้วจึงค่อยไหว้เทพเจ้าองค์อื่น ๆ ต่อไป แต่ก็มี ความแตกต่างกันตรงเทพเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษาจะไม่เหมือนกันตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มภาษานั้นเอง

ตัวอย่างผังแทนบุชชาเทพเจ้าศาลเจ้าเงินแต่จิว (ศาลเจ้าเล่าปุนเถ้ากง)

วาดผังแทนบุชชาโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ

ตัวอย่างผังแทนบุชชาเทพเจ้าศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยน (ศาลเจ้าโจวซือกง)

วาดผังแทนบุชชา โดย สุภาภรณ์ เมืองคำ

จากตัวอย่างฝั่งแทนบูชาเทพเจ้าของศาลเจ้าจีนแต่จิวและสกุเกี้ยนข้างต้นจะเห็นถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจนว่าในศาลเจ้าจีนแต่จิวจะมีเทพเจ้าเพียงไม่กี่องค์ จัดวางแทนบูชาอย่างเรียบง่าย และเทพประธานของศาลเจ้าตั้งอยู่ในฮวงจุ้ยที่ถูกต้องตามหลักการตั้งศาลเจ้าแบบแต่จิว ซึ่งต่างจากศาลเจ้าจีนสกุเกี้ยนที่มีแทนบูชาเทพเจ้ามากกว่าศาลเจ้าจีนแต่จิว เนื่องจากมีเทพเจ้าประจำกลุ่มภาษาของตนเองจำนวนหลายองค์ เช่น เทพเจ้า 36 องค์ ลีทิกวีย เซียงซือ ยังรวมไปถึงเทพเจ้าที่ชาวจีนที่ทุกกลุ่มภาษานับถือ อย่าง เจ้าพ่อกวนอู เจ้าแม่ทับทิม ทำให้ในศาลเจ้าจีนสกุเกี้ยนมีแทนบูชาเทพเจ้าจำนวนมาก และการจัดวางแทนบูชาเทพเจ้ามีรายละเอียดมากกว่าศาลเจ้าจีนแต่จิว เช่น การจัดวางแทนบูชาเทพเจ้า 36 องค์ ซึ่งต้องแบ่งการจัดเป็นฝั่งซ้ายขององค์ประธานหลวงปู่โจวซือองค์ 18 องค์ และฝั่งขวาอีก 18 องค์ โดยชาวจีนสกุเกี้ยนเชื่อว่าจะต้องไหว้ตามลำดับโดยเริ่มจากฝั่งซ้ายขององค์ประธานก่อน แล้วจึงไหว้ฝั่งขวา เนื่องจากเทพทั้งสองฝั่งให้ผลค้ำกัน คือ ฝั่งซ้ายขององค์ประธานหลวงปู่จะให้คุณแก่ผู้ไหว้ และฝั่งขวามือขององค์ประธานหลวงปู่จะให้โทษแก่ผู้ไหว้

2.3 เปรียบเทียบเทศกาลของศาลเจ้า

ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่เยาวราชได้ถือปฏิบัติประเพณีเทศกาลของบรรพบุรุษมาโดยต่อเนื่อง เมื่อถึงช่วงเทศกาลก็จะจัดให้มีกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงกันและยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนอย่างเหนียวแน่น โดยศาลเจ้าเป็นสถานที่ที่คนไทยเชื้อสายจีนทุกกลุ่มภาษาใช้จัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ตลอดทั้งปีจะมีชาวไทยเชื้อสายจีนไปทำพิธีทางศาสนาที่ศาลเจ้าโดยตลอด มีการจัดรูปเทียนเช่นไหว้ตลอดเวลา

ในพื้นที่เยาวราชศาลเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษามักจะมีการจัดเทศกาลประจำปีขึ้นซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเทศกาลประจำปีที่สำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลกินเจ เทศกาลหงวนเซียว เป็นต้น

2.3.1 เทศกาลตรุษจีน

ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามประเพณีของชาวจีนในจีนแผ่นดินใหญ่และชาวจีนทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งวันตรุษจีนนี้นับเป็นวันพิเศษและมีความสำคัญยิ่งสำหรับคนจีน จะมีการเฉลิมฉลองกันไปทั่วโลก โดยเฉพาะชุมชนขนาดใหญ่ของคนจีนในประเทศต่าง ๆ เช่น ในพื้นที่เยาวราชก็มีการจัดงานเทศกาลตรุษจีนตามศาลเจ้าต่าง ๆ ในระหว่างเทศกาลนี้ นอกจากจะไหว้พระและเจ้า

แล้วชาวไทยเชื้อสายจีนยังนิยมไหว้บรรพบุรุษของครอบครัวที่ล่วงลับไปแล้ว และไปไหว้เทพเจ้าตามศาลเจ้า นอกจากนี้กลุ่มชาวบ้านยังจัดให้มีการแสดงงิ้ว เพื่อเป็นการตอบแทนเทพเจ้าที่ให้การพิทักษ์รักษาแก่ชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือคนแก่ก็จะต้องไปไหว้ พระพุทธรูป เทพเจ้า ที่อยู่ในศาลเจ้าใกล้บ้าน มีการมอบเงินมงคลที่เรียกว่า แตะเอียบ เพื่อนำไปสู่ความโชคดีในปีต่อไป ศาลเจ้าบางแห่งก็ทำการเซตสังโต มังกร มีการทายปรีศนาเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลตรุษจีน (ถ้วนถี่ เชน และ บุญยิ่ง ไร่สุขศิริ, 2543: 40)

ศาลเจ้าโจวซือกงที่เป็นศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนแห่งเดียวในพื้นที่เยาวราชก็มีการจัดเทศกาลตรุษจีนเช่นเดียวกัน ในส่วนของเครื่องไหว้ก็จะมีลักษณะเหมือนกับศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋ว แต่มีข้อห้ามที่สำคัญที่แตกต่างจากศาลเจ้าจีนแต้จิ๋วคือ ห้ามไหว้ด้วยเนื้อสดเด็ดขาด ซึ่งเป็นเพราะองค์ประธานของศาลเจ้าแห่งนี้เป็นพระ นั่นคือ องค์หลวงปู่โจวซือกง ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนเชื่อว่าถ้าหากไหว้บูชาด้วยเนื้อสดแล้วจะทำให้เกิดความอัปมงคลขึ้น และส่งผลไม่ดีกับผู้ไหว้และศาลเจ้าอีกด้วย

ในพื้นที่เยาวราชศาลเจ้าชาวจีนแต้จิ๋วที่มีการจัดเทศกาลตรุษจีนขึ้นภายในศาลเจ้า เช่น ศาลเจ้าไต่ซงกง หรือมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ในช่วงเทศกาลตรุษจีนจะมีประชาชนจำนวนมากที่หลั่งไหลกันมาทำบุญขอพร เพราะเชื่อกันว่า “ยิ่งทุกข์เท่าไร ไหว้พระองค์ใดเราจะรู้สึกสบายใจ “หลวงปู่ไต่ซงกง” เป็นเรื่องของการทำงานบุญให้ทาน คนจีน คนไทยจึงนับถือเป็นอย่างมาก นอกจากการมาไหว้พระขอพรแล้ว ที่นี่ยังมีความโดดเด่นที่แตกต่างจากศาลเจ้าฮกเกี้ยน คือมีการแจกขนมสาकुมงคล โดยจะมีคนมาเข้าคิวรอรับขนมสาकुเป็นจำนวนมากทุกปี เพราะเชื่อกันว่าถ้ารับประทานสาकुจะเกิดความเป็นสิริมงคลขึ้นกับชีวิตและเพื่อความสามัคคีกลมเกลียว คนจะมาทำบุญหรือไม่ทำบุญสามารถมาเข้าคิวรับได้ทั้งวัน จะมีจุดบริการสาकु นอกจากนี้ยังสามารถทำบุญ “โคมไฟ” เพื่อความเป็นสิริมงคล เสริมดวงชะดาราசி ให้ชีวิตสว่างไสว เจริญรุ่งเรือง ส่วนสิ่งสำคัญที่สุดในช่วงเทศกาลตรุษจีนทุกปีของศาลเจ้าแห่งนี้ที่แตกต่างจากศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนที่ทำให้ท่านผู้มีจิตศรัทธาเดินทางมาอย่างไม่ขาดสายคือ การมา "ทำบุญพะเก่ง" หรือ การสะเดาะเคราะห์ เสริมดวงชะตา เสริมบารมี แก้ปีชง โชคลาภมากมี กิจกรรมค้าเจริญรุ่งเรือง ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข แคล้วคลาดปลอดภัย คิดอะไรสมความปรารถนา โดยเขียนชื่อ นามสกุลตัวเอง และคนในครอบครัวในใบพะเก่ง ใบพะเก่งเป็นใบสี่เหลี่ยมผืนผ้าใหญ่ 1 ใบลงชื่อได้ 10 ชื่อ แต่ละชื่อสามารถเลือกที่จะทำบุญได้ 5 เก่ง โดยมีประเภทของ “ เก่ง ” หรือ “ บทสวด ” หรือ “ คาถา ” ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ครอบครัวยเป็นสุข (แกหมิ่งเก่ง) ให้ครอบครัวรักใคร่กลมเกลียว
- 2) สะเดาะเคราะห์ (ปออุ้งเก่ง) ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง
- 3) เสริมโชคลาภ (ก๊วไฉ่เก่ง) ให้การงานเจริญก้าวหน้า
- 4) เสริมดวงชะตา (ส่วยกุงเก่ง) ให้สิ่งชั่วร้ายหมดสิ้นไป
- 5) มั่นคงสถาพร (กึ่งก๊เก่ง) ให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง (ลูกหลานจีนแต่จิว, อินเทอร์เน็ต, 2557)

2.3.2 เทศกาลหยวนเซียว

เทศกาลหยวนเซียวหรือหงวนเซียว ตามสำเนียงจีนแต้จิ๋ว เป็นการเฉลิมฉลองส่งท้ายเทศกาลตรุษจีน จัดขึ้นในช่วงเดือนอ้าย ตามประเพณีจีน วันที่ 15 เดือนอ้ายในปฏิทินจันทรคติ หรือวันหลังเทศกาลตรุษจีน 15 วัน อันเป็นคืนที่พระจันทร์เต็มดวงครั้งแรกหลังผ่านพ้นตรุษจีน เรียกว่าวัน “หยวนเซียว” ครอบครัวชาวจีนจะชวนมารับประทานขนมบัวลอย และออกไปเดินชมโคมไฟสวยงามที่ประดับตามอาคารบ้านเรือน จึงมีการเรียกเทศกาลนี้อีกอย่างว่า เทศกาลโคมไฟ (灯节-เต็ง เจี๊ย) เพื่อความสว่างไสวของชีวิตและเป็นความหวังกำลังใจในการเผชิญอุปสรรคการงาน (CulturalProject@Talat Noi, อินเทอร์เน็ต, 2559)

ศาลเจ้าโจวซือกงที่เป็นศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยนจะมีการจัดกิจกรรมเทศกาลหยวนเซียว โดยให้มีการจุดเทียนเต็มบริเวณหน้าองค์ประธานหลวงปู่โจวซือกงเพื่อความเป็นสิริมงคลให้แก่ครอบครัว และมีการบูชาของมงคลต่าง ๆ ในความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนวันหยวนเซียว คือวันระลึกถึงชานาที่ทานา ปลุกข้าวให้คนกิน จะนิยมไหว้บูชาด้วยหมั่น โฉวรูปเต่าที่มีคำอวยพรต่าง ๆ บนหลังเต่า รวมไปถึงน้ำตาลที่ทำเป็นรูปเจดีย์ สิงโต และมังกรซึ่งจะเหมือนกับศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋ว นอกจากหมั่น โฉวและน้ำตาลที่ปั้นเป็นรูปต่าง ๆ ก็จะมีขนมเปี๊ยะ ถั่วตัด โดยเฉพาะส้มซึ่งในวันหยวนเซียวตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนเชื่อว่าส้มมีความสำคัญมากเฉพาะในวันหงวนเซียวเท่านั้น ก่อนหรือหลังวันหยวนเซียวจะไม่มีสำคัญในวันหยวนเซียวคู่สามีภรรยาที่แต่งงานแล้วไม่มีลูกจะมาขอหมั้นสองลูกไป หากประสบความสำเร็จมีลูกอย่างที่หวัง วันหยวนเซียวของปีถัดไปจะต้องนำส้มมาใช้กินเทพเจ้า 4 ลูก

ส่วนศาลเจ้าชาวจีนแต่จิวในพื้นที่เขาวราช เช่น ศาลเจ้าไต้songง ก็มีการจัดพิธีบูชาเทพเจ้าด้วยขนมหวานชนิดต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับศาลเจ้าโจวซือกง ซึ่งของไหว้บูชาที่สำคัญในเทศกาลนี้จะ มีลักษณะเหมือนกันคือ น้ำตาลที่ปั้นเป็นรูปต่าง ๆ ทางศาลเจ้าไต้songงได้จัดขนมที่ทำด้วยน้ำตาลทรายขึ้นรูปเป็นรูปสิ่งใดขนาดต่าง ๆ บ้างก็เป็นรูปเจดีย์ ให้ผู้มีจิตศรัทธา นำไปไหว้เทพเจ้า ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ตนนับถือ โดยบริจาคเงินตามมูลค่าที่กำหนด หรือตามแต่ศรัทธาแล้วรับขนมรูปสิ่งใดจากศาลเจ้า 1 คู่ หรือโดยการขี้ม เช่น ปีที่แล้วรับสิ่งใดไป 1 คู่ ปีนี้ นำขนมรูปสิ่งใด ตั้งคินให้ 2 คู่ และสามารถขี้มเงินขวัญถุงจากหลวงปู่ไต้songง เพื่อนำเงินไปทำบุญ ทำมาค้าขาย และนำเงินมาคินในปีถัดไป เป็นเงิน 1 เท่า หรือแล้วแต่ศรัทธา โดยเชื่อว่าจะทำให้ค้าขายร่ำรวย มั่งคั่ง มีความเจริญรุ่งเรือง

น้ำตาลที่ปั้นเป็นรูปเจดีย์ และสิ่งใดในเทศกาลหยวนเซียว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2561

2.3.3 เทศกาลกินเจ

เทศกาลกินเจ ถือเป็นอีกหนึ่งวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของชาวจีนที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพกาล ซึ่งเทศกาลกินเจนั้นจะเริ่มขึ้นทุกวันที่ 29 หรือ 30 เดือน 8 ถึงวันที่ 9 เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติของจีนเป็นวันเทศกาลกินเจของชุมชนชาวจีนในประเทศไทย ซึ่งสังคมคนจีนในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่กลับไม่มีเทศกาลนี้ เทศกาลกินเจมีการเผยแพร่สู่เมืองไทยเพราะชาวดั้งที่อพยพจากฮกเกี้ยนได้นำมาเผยแพร่อีกทอดหนึ่ง และเนื่องจากการทำพิธีดังกล่าวนิยมใช้สีเหลือง ซึ่งถือเป็นสีของพระเจ้าแผ่นดิน ฉะนั้นสิ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกินเจจึงมักใช้สีเหลือง

แม้กระทั่งของที่ปักตามร้านขายอาหารเจ เป็นต้น โดยรายละเอียดของพิธีกรรมในแต่ละศาลเจ้าก็จะแตกต่างกันไปตามความเชื่อของชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษา (ตัวน ถี่ เเซิง และ บุญยิ่ง ไร้สุขศิริ, 2543: 39)

ศาลเจ้าเงินแต่จิวและศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนทั้งสองกลุ่มภาษาในพื้นที่เยาวราชจะมีการจัดเทศกาลกินเจขึ้นเช่นเดียวกัน โดยศาลเจ้าเงินแต่จิวอย่างศาลเจ้าไต่ฮงกงได้มีการการจัดตั้งโรงงานบริการอาหารเจพร้อมน้ำดื่มให้แก่ผู้ถือศีลกินเจแต่งชุดขาวและบุคคลทั่วไป พิธีในเทศกาลกินเจจะเริ่มจากการอัญเชิญก๊วยอ้วงฮุกโจ้วเปิดมณฑลพิธีงานเทศกาลกินเจ จากนั้นมีการสวดพระพุทธรมณต์ชัยมงคลา สวดมนต์ถวายพุทธบูชา กิ่งฮุก ต่อมามีการประกอบพิธีเวียนธูปในศาลเจ้า พิธีลอยกระทง แล้วจึงมีการประกอบพิธีทิ้งกระดาษ โปรยทานและพิธีส่งเทพเจ้าและเทพยดา พร้อมทั้งปิดมณฑลพิธีงานเทศกาลกินเจ

ส่วนศาลเจ้าสำคัญของชาวจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่เยาวราชอย่างโจ้วซื่อกง ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่จัดเทศกาลกินเจตามประเพณีจีน โบราณที่มีชื่อเสียงที่สุดแห่งหนึ่งในพื้นที่เยาวราช โดยจะใช้อาคารสุขหน้าตัวเป็นสถานที่กินเจ พิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะคล้ายกับของศาลเจ้าเงินแต่จิว แต่มีความแตกต่างกันตรงความเชื่อที่ว่าเวลากินเจเทพเจ้าบางองค์ในศาลไม่ได้กินเจ อย่างเช่น 36 เทพเจ้า ตัวเหล่าเอี้ยะ ไท้อเอี้ยะ เจ้าแม่ทับทิม เจ้าพ่อกวนอู ส่วนเทพเจ้าที่กินเจได้แก่ เจ้าแม่กวนอิม อูยท้อฟุ่ก ตี้จางอ้วง ผ่อสัก ที่ประดิษฐานอยู่ที่อาคารสุขหน้าตัว ซึ่งภายในอาคารจะห้ามนำเนื้อสัตว์ หรือขนมไข่เข้าไป โดยเด็ดขาด อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ในเทศกาลกินเจที่ศาลเจ้าโจ้วซื่อกงก็คือ กะหล่ำปลีต้ม

2.4 เปรียบเทียบพิธีกรรมของศาลเจ้า

2.4.1 คล้ายคลึงกัน

2.4.1.1 พิธีกรรมทิ้งกระดาษ

วันที่ 15 เดือน 7 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน เป็นวันเทศกาลจงหยวน หรือวันสารทจีน ในวันนี้หรือก่อนหลังจากวันจงหยวนในช่วงเดือน 7 นี้ชาวจีนนิยมจัดพิธีทิ้งกระดาษโปรยทาน หรือการเวียนไหว้ดวงวิญญาณไม่มีญาติ เป็นการโปรยทาน แจกทานแก่สัมภเวสีและคนยากจนที่มีชีวิตนับเป็นเทศกาลที่มีความสำคัญมากรองจากเทศกาลตรุษจีน การทำบุญทิ้งกระดาษจึงมีการให้ทานทั้ง

ผี (อสุรกาย) และคนยากจน ที่ให้ผีก็มีอาหารเช่น ไหว้และเสื้อผ้า เงินทอง (กระดาษเงิน กระดาษทอง) และของใช้ (ที่ทำด้วยกระดาษ) เอาไปเผา ส่วนที่ให้แก่คนยากจนก็เป็นอาหารเจ เช่น ข้าวสาร ฯลฯ และของใช้ เช่น เสื้อผ้า กุญแจ (หมวกเจ๊ก) และเกี้ยว (รองเท้าแตะ) เป็นต้น (ด้วน ลี เริง และ บุญยิ่ง ไร่สุขศิริ, 2543: 36-38)

ในพื้นที่เขาวราชศาลเจ้าเงินสกุเกี้ยนอย่างศาลเจ้าโจวซือกงมีการจัดพิธีทั้งกระดาษขึ้น โดยถือเป็นงานมหากุศล เป็นการแจกทานให้สัมภเวสี มีการเซ่นไหว้อาหารจำนวน 10 อย่าง ซึ่งในขั้นตอนการประกอบอาหารจะกำหนดปริมาณวัตถุดิบและเครื่องปรุงไว้อย่างเป็นทางการ เพราะชาวจีนสกุเกี้ยนมีความเชื่อที่ว่าห้ามชิมอาหารก่อนทำพิธีโดยเด็ดขาด เพราะอาหารที่ปรุงเป็นอาหารของพวกสัมภเวสี นอกจากอาหาร 10 อย่าง ยังมีการไหว้ด้วยเสื้อผ้ากระดาษ กิมจั้ว หรือกระดาษเงิน กระดาษทอง ชาวจีนสกุเกี้ยนเชื่อว่าปริมาณของไหว้ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เสื้อผ้ากระดาษ กระดาษเงิน กระดาษทอง จะต้องมามีปริมาณเท่ากันทุกปี หากปริมาณไม่เท่ากันจะเกิดสิ่งที่ไม่เป็นมงคลขึ้น ส่วนศาลเจ้าเงินแต่จิวที่มีการจัดพิธีทั้งกระดาษ เช่น ศาลเจ้าเล่าปุ่นเก้ากง ศาลเจ้าไต้song เป็นต้น

2.4.2 แตกต่างกัน

2.4.2.1 พิธีกรรมการทำโวกิมตัวถั่ง

ผู้ดูแลศาลเจ้าให้ข้อมูลว่า โวกิมตัวถั่ง หรือ ทองคำด้ามงคล ซึ่งคำว่า โวกิมหมายถึง ทองคำสีดำ และ ตัวถั่ง แปลว่า ความร่ำรวย ยิ่งใหญ่ พิธีการทำโวกิมตัวถั่งนี้มีที่ศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าเงินสกุเกี้ยนเพียงที่เดียวในประเทศไทย ชาวจีนสกุเกี้ยนที่เข้ามาในพื้นที่เขาวราชเมื่อสามร้อยปีก่อนเข้ามาทำอาชีพขายถ่าน โดยทั่วไปถ่านเป็นวัตถุดิบที่ใช้ดูดซับตามธรรมชาติ ก็ตั้งบูชเอาไว้เพราะเชื่อว่าถ่านจะดูดซับแต่สิ่งมงคล โชคลางเอาไว้ พอเขาร่ำรวยเป็นเจ้าสัวก็ได้ทิ้งความเชื่อนี้ไป หายสาปสูญไป แต่เมื่อเวลาผ่านไปคนในศาลเจ้าได้ฝันว่าหลวงปู่โจวซือกงได้นำถ่านมาให้ ตอนแรกคิดว่าเป็นสิ่งไม่ดีเพราะมีสีดำ แต่เมื่อนำไปถามซินแสก็พบว่าคือ โวกิมตัวถั่ง โดยพิธีกรรมการทำโวกิมตัวถั่งได้นั้นจะต้องใช้ผู้ชายที่เกิดปีมะเมียหรือปีม้า ผู้หญิงต้องเป็นปีจอหรือปีหมู และทั้งสองจะต้องเป็นสามีภรรยาคนที่จะต้องรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน นำสองปีนักษัตรยรวมเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อทำโวกิมตัวถั่ง คนจีนเชื่อกันว่าม้าเป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จ ส่วนหมูหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ เจ้าทรัพย์ โวกิมตัวถั่ง ใช้บูชาไว้ที่ตู้ธู้อ๊ะ หรือเจ้าที่ เหมาะแก่การทำธุรกิจ ขึ้น

บ้านใหม่ แต่งงานใหม่ เพราะเชื่อว่าจะนำพาสิ่งดีๆ เข้ามาในบ้าน ทำให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวย ส่วนกิมฮวย หรือหางนกยูงที่ติดกันอยู่ หมายถึง ขศถาบรรดาศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่การงานของ ลูกหลานภายในบ้าน กล่าวได้ว่าโอวгимตัวตั้ง หรือทองคำค้ำมงคลและพิธีการทำโอวгимตัวตั้งจะพบได้เฉพาะที่ศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนแห่งนี้เพียงที่เดียวเท่านั้น และไม่พบที่ศาลเจ้าเงินแต้จิ๋ว

โอวгимตัวตั้ง หรือ ทองคำค้ำมงคล

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อ 13 มีนาคม พ.ศ.2561

2.4.2.2 พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

ศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยนจะเรียกว่า “พิธีป้ออุง” หรือ พิธีกรรมการฝากดวง ซึ่งป้ออุงในภาษาจีนนั้นแปลว่า คຸ້ມครอง เป็นพิธีกรรมที่เชื่อกันว่าจะขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย และคຸ້ມครองผู้ทำพิธี พิธีกรรมนี้จะพบได้ศาลเจ้าของจีนฮกเกี้ยนอย่างศาลเจ้าโจวซื่อกง วิธีการทำคือ ใช้นั่งหิ้งเตี้ย หรือ กระดาษเงินกระดาษทองจำนวน 12 แผ่น หมายถึง 12 เดือน หรือ 1 ปี มีครวมกัน ในกระดาษจะมีการเขียนชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด ปีนักษัตรวัย แล้วมัดด้วยเชือกสีแดง และนำไปไว้หลังองค์เทพโจวซื่อกง ชาวจีนฮกเกี้ยนเชื่อว่าเทพโจวซื่อกงจะคຸ້ມครอง ดูแลไปตลอดหนึ่งปี และชาวจีนฮกเกี้ยนจะไม่เชื่อว่าการแก้ปิงขง จะมีแต่การให้หลวงปู่คຸ້ມครองทั้งปี ซึ่งต่างจาก “พิธีพะเก่ง” ที่ศาลเจ้าใต้ฮ่องกง ซึ่งเป็นศาลเจ้าเงินแต้จิ๋ว “พะเก่ง” คือการจคชื่อให้พระสวดชัยมงคลคาถา (จิน) เพื่อขอพร แก่งขงในเทศกาลตรุษจีน โดยจะทำการในศาลเจ้าเงินทุกปี โดยการทำบุญพะเก่งนั้นเป็นการให้สวดตามคำขอ

เรื่องใดเรื่องหนึ่งในห้าเรื่อง ผู้ขอต้องจดชื่อตนเองและเรื่องที่จะขอส่งให้ทางศาลเจ้า เพื่อให้พระจีนได้
สวดมนต์ (พะเก่ง) ให้พรในคาถาบท หรือเก่งที่ตรงกับคำขอนั้น ทำพิธีเสริมดวงชะตาให้แก่ลั่วคลาด
ปลอดภัย เป็นสิริมงคลตลอดทั้งปี

พิธีป่ออุ้งของศาลเจ้าจินฮกเกี้ยน

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2561

3.เปรียบเทียบความคิดเรื่องเทพเจ้า และเรื่องการสร้างและออกแบบศาลเจ้า

3.1 เปรียบเทียบความคิดเรื่องเทพเจ้า

แหล่งกำเนิดความคิดของเทพเจ้าของชาวจีนนั้น เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธมหายาน และคำสอนของขงจื้อเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความคิดเรื่องเทพเจ้าต่าง ๆ อย่างมากมาย แม้กระทั่งในยุคใดสมัยใดมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดสามารถปฏิบัติตนตามคำสอนในศาสนาได้อย่างเคร่งครัด เมื่อเสียชีวิตไปแล้วจะได้รับการยกย่องให้เป็นเทพเจ้าไปด้วย

ชาวจีนมีความคิดในเรื่องเทพเจ้าที่ว่า รูปร่างหน้าตา อิทธิฤทธิ์ ชื่อเสียงเรียงนามของเทพเจ้าจะขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและวัฒนธรรมนั้น ๆ เมื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป เทพเจ้าและหน้าที่ของเทพเจ้าก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น สังคมป่า เทพเจ้าก็จะอยู่ตามป่าเขา ขอบเขตที่อยู่จะกว้างขวางไม่เจาะจงมาที่ ส่วนสังคมเกษตรกรรม ที่ดินทำกินเป็นเรื่องสำคัญ เทพเจ้าก็จะมาอยู่ที่ไร่นา มีชื่อและอิทธิฤทธิ์เพื่อปกป้องรักษาที่นา พอมาถึงสังคมทุนนิยม เทพเจ้าก็จะสนับสนุนเรื่องการทำมาค้าขาย ร่ำรวยเงินทอง โชคลาภต่าง ๆ

เทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้าในพื้นที่เขาวราชไม่ว่าจะเป็นศาลเจ้าของกลุ่มชาวจีนแต่จีวหรือชาวจีนฮกเกี้ยนจะสะท้อนถึงความคิดเรื่องเทพเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษาโดยในบทความวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็นดังนี้

3.1.1 ความคิดที่เทพเจ้าเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ มีตัวตนอยู่จริงในอดีต ทั้งสองกลุ่มภาษาจะมีเทพที่ทำความดีไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ เช่น เป็นผู้นำชุมชนที่เสียสละและรักชุมชน เมื่อเสียชีวิต คนในชุมชนจึงสร้างศาลไว้ให้อยู่ เพื่อสักการะบูชาและให้ช่วยปกป้องรักษาให้ชุมชนร่มเย็นต่อไป บ้างก็เป็นผู้มีคุณธรรม รักท้องถิ่น มีอำนาจ และทำคุณงามความดีไว้มาก จึงทำให้จากปุถุชนคนธรรมดาได้รับการยกย่องให้เป็นเทพเจ้าในเวลาต่อมา ความคิดเรื่องเทพเจ้าเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ปรากฏอยู่ทั้งในศาลเจ้าจีนแต่จีวและจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช เช่น

เทพกวนอู เป็นเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ทั้งในศาลเจ้าจีนแต่จีวอย่างเช่น ศาลเจ้ากวนอู และศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนอย่างศาลเจ้าโจวซือกง

กวนอูเป็นตัวละครในวรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์เรื่องสามก๊กที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ยุคสามก๊ก ในรัชสมัยของพระเจ้าฮั่นซวงตี้ เจี๋ยชวชาญและเก่งกาจวิทยายุทธ จงรักภักดี กตัญญูรู้คุณ มีคุณธรรมและชื่อเสียงเป็นเลิศ ประกอบกับเรื่องสามก๊กนั้นเขียนขึ้นโดยยกให้สามก๊กยกให้กวนอูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีความสามารถ จึงทำให้กวนอูมีชื่อเสียง และมีคนเคารพนับถือมากในด้านความซื่อสัตย์และความกล้าหาญ จึงยกให้กวนอูเป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ในเวลาต่อมา (Richy Star, อินเทอร์เน็ต, 2554)

เทพเจ้ากวนอูในศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

เทพเจ้ากวนอูในศาลเจ้าจีนแต้จิ๋ว

ที่มา : Manager Online

หลวงปู่ไต่สองกง ที่ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าไต่สองกงซึ่งเป็นศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋วในพื้นที่เขาราช ไม้ปรากฏในศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน

เดิมมีชื่อว่า หลิงเอ้อ หรือมีอีกชื่อหนึ่งคือ ทงโซ่ว ท่านเกิดในแผ่นดินราชวงศ์ซ่ง เมื่อปี พ.ศ.1582 โดยถือกำเนิดในครอบครัวคหบดี ได้ออกบวช ในปี พ.ศ.1636 ขณะที่ท่านบวชท่านได้ปฏิบัติธรรมและเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาไปตามมณฑลต่าง ๆ เมื่อถึงอำเภอเฉาหยาง หมู่บ้านเหอผิง ขณะนั้นสภาวะทั่วไปแห้งแล้งและมีโรคระบาดมีคนเสียชีวิตจำนวนมาก ท่านจึงได้ชักชวนชาวบ้านให้สร้างโรงงานแจกยารักษาโรค ทำการเก็บศพไม่มีญาติ ท่านเป็นผู้ริเริ่มการทำงานการกุศลสังคัมสงเคราะห์ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ยากไร้จากภัยพิบัติต่าง ๆ ขึ้นในแผ่นดินจีน ต่อมาท่านถึงแก่กรรมภาพ ชาวบ้านจึงได้สร้างวัดขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ชื่อวัด หลวงปู่ไต่สอง เพื่อเป็นที่บูชากราบไหว้ ณ หมู่บ้านเหอผิง อำเภอเฉาหยาง (ต้วน ถี่ เซิง และ บุญยั้ง ไร่สุขศิริ, 2543: 27)

แท่นประดิษฐานหลวงปู่โตสงกงในศาลเจ้าโตสงกง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

เทพเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ (เซียนเหอเยี่ยหยุน) ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ ซึ่งเป็นศาลเจ้าชาวจีนแต่จิวในพื้นที่เขาวราช ไม่ปรากฏในศาลเจ้าจีนสกเกียน

เดิมมีชื่อว่า เคยหี มีชีวิตอยู่ในช่วงปลายสมัยราชวงศ์หยวน และต้นราชวงศ์หมิง เมื่ออายุ 68 ปี จึงออกเดินทางไปทางทิศเหนือที่ภูเขาไท่หวน เพื่อเผยแพร่หลักธรรมและวิถีแห่งเต๋าของเหล่าจื่อ ก่อนที่ท่านจะสิ้นชีวิตได้สั่งไว้ว่าให้อาศพไปฝังไว้ที่อำเภอ ฉีซาน บริเวณที่ฝังศพนั้นได้ตั้งเป็นศาลเจ้าเพื่อให้คนกราบไหว้บูชา ตั้งชื่อว่า “ศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ” และมียันต์กระดาศของเล่งบ๊วยเอี้ยะเพื่อใช้สำหรับป้องกันภูติผีปีศาจ ในพื้นที่เขาวราชมีศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ ที่สร้างขึ้นเป็นศาลเจ้าเกี่ยวกับเซียน เหอเยี่ยหยุน แห่งแรกในกรุงเทพมหานคร (ด้วน ลี เจิง และ บุญยั้ง ไร่สุขศิริ, 2543:

34)

แท่นประดิษฐานเทพเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะในศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

เทพเจ้าโจวซ็อกง หรือหลวงปู่โจวซ็อกง หรือ ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าโจวซ็อกง ซึ่งเป็นศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช ไม่ปรากฏในศาลเจ้าชาวจีนแต่เจ้า

เดิมมีชื่อว่า ผุซวี เป็นคนตระกูลแซ่เฉิน ท่านถือกำเนิดที่เชิงเขาภูเขาหนาน หมู่บ้านเสี่ยวก้อ ตำบลหยองฉ้วน จังหวัดเฉียวโจว มณฑลฝูเจี้ยน ท่านผุซวีมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาดตั้งแต่เด็ก ท่านได้ศึกษาเรื่องสมุนไพรไปด้วย จนสามารถนำมาประกอบเป็นยารักษาโรคจนเชี่ยวชาญและได้เป็นแพทย์ประจำตำบลอีกด้วย ด้วยความรู้ทางแพทย์แผนจีน พระโจวซ็อกงจึงช่วยรักษาผู้ป่วยในหมู่บ้านนอกจากกิจกรรมดังกล่าวแล้วพระโจวซ็อกงยังได้พัฒนาหมู่บ้าน ด้วยการออกทุนทรัพย์ร่วมกับชาวบ้านก่อสร้างถนนหนทางหลายแห่ง ก่อสร้างอาคารเพื่อประกอบพิธีขอฝนประจำหมู่บ้าน แต่การศึกษาทางธรรมของท่านก็เป็นที่ไปได้ด้วยดี จนท่านมีภูมิธรรมสูงจึงได้ชื่อว่า พระผู้มีน้ำใจสะอาดบริสุทธิ์ คือเฉ่งจู้โจวซ็อก หรือ ซิงซู่จวีซ็อก หมายถึงพระเจ้าสำเร็จธรรมชั้นสูงซึ่งเทียบได้กับ พระอรหันต์(สมบูรณ กั้นตะเคียน, อินเทอร์เน็ต, 2550)

แท่นประดิษฐานองค์หลวงปู่โจวซ็อกงในศาลเจ้าโจวซ็อกง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

3.1.2 ความคิดที่เทพเจ้าเป็นเทพในตำนานจีน ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ไม่ได้มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ อาจมาจากความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของชาวจีน เช่น ดวงดาว ดวงทิพย์ หรือแม้แต่เทพในนิทาน นิยาย วรรณคดีชาวบ้าน หรือเรื่องเล่าที่เล่าต่อสืบต่อกันมา ซึ่งความคิดที่เทพเป็นเทพในตำนานจีนปรากฏอยู่ในศาลเจ้าของทั้งสองกลุ่มภาษา เช่น

เทพเจ้าหั่งเจีย หรือองค์ได้เซี่ยสุกโจ้ว ซึ่งเป็นตัวละครในนิยายเรื่อง “ไซอิ๋ว” ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าได้เซี่ยสุกโจ้ว ซึ่งเป็นศาลเจ้าเงินแต่จิว แต่ไม่ปรากฏในศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยน

ตามตำนานพงศาวดารจีนประวัติองค์เจ้าพ่อหั่งเจีย ครั้งเกิดขึ้นในยุคสมัยราชวงศ์ถัง กลางมหาสมุทรมิถุเขาลูกหนึ่งชื่อว่า ฮวกั่วซาน องค์ได้เซี่ยสุกโจ้วเป็นหนึ่งในเทพที่มาจากวรรณกรรมจีนเป็นเทพที่มีอิทธิฤทธิ์ในการปราบศัตรูหมู่มารของศาสนา มีความว่องไว ปราดเปรื่องเรื่องสติปัญญา เชื่อว่ามากราบไหว้แล้วจะสำเร็จดังคำขอสมความปรารถนาทุกประการ (ตำนาน ลี้ เซิง และ บุญยี่ง ไร่สุขสิริ, 2543: 34)

แท่นประดิษฐานเทพหั่งเจียในศาลเจ้าได้เซี่ยสุกโจ้ว

ที่มา : ChinatownYaowarach

เทพเจ้า 36 องค์ หรือ 36 ขุนพลสวรรค์ เป็นเทพเจ้าประจำกลุ่มภาษาฮกเกี้ยนปรากฏอยู่แค่ในศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนเท่านั้น ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าโจวซือกงซึ่งเป็นศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนเพียงแห่งเดียวในพื้นที่เยาวราช

จากตำนานเล่าขานกันในท้องถิ่นว่า 36 ขุนพลสวรรค์ เป็นของพระเหียนเทียนซึ่งเต๋ที่นำมาแลกกับ กระบี่วิเศษของพระ ไ้เซ่งไต่เต๋เพื่อนำไปปราบปีศาจและปีศาจเต๋ตามตำนาน จากประวัติเดิมท่านเหียนเทียนซึ่งเต๋ไม่มีดาบซิดแซ่เกี่ยม ภายหลังท่านพระเหียนเทียนส่งเต๋ ดั้ไปขอยืมพระไ้เซ่งไต่เต๋เพื่อไปปราบปีศาจและปีศาจเต๋จึงนำ 36 ขุนพลมาแลกไว้กับท่านไ้เซ่งไต่เต๋เพื่อมาเป็นข้อ

แลกเปลี่ยนแต่ต่อมาไม่ได้คืนคาบชิดแซ่กกลับมา ทั้ง 36 ขุนพลจึงยังคงอยู่กับท่านโป้เซ่งไต่เต่ตลอดมาและคาบวิเศษก็ยังคงอยู่กับพระเหียนเทียนจนปัจจุบัน 36 ขุนพลสวรรค์ มีรายชื่อดังนี้

1.คังห้วนโส่ย 2.เกาห้วนโส่ย 3.จังกห้วนโส่ย 4.เตยห้วนโส่ย 5.ฮิงห้วนโส่ย (ไม้ส่วยเอี้ย) 6.โหวงเหลียงกวน (หลงกวน) 7.เตยวเสี่ยเจี่ย (แม่ทัพทิศต้งเอี้ย) 8.เซียวเสี่ยเจี่ย (แม่ทัพทิศหล่าเอี้ย) 9.เล่าเสี่ยเจี่ย (แม่ทัพทิศไซเอี้ย) 10.เหลียงเสี่ยเจี่ย (แม่ทัพทิศปักเอี้ย) 11.อีซัวไต้เจียง 12.ทุงเจียงไต้เจียง 13.ต้อไฮ้ไต้เจียง 14.เจียะก้วยไต้เจียง 15.เบ๊แกลื้อ 16.กั้งเซียนกวน 17.ฮ้อแกลื้อ 18.อึ้งเซียนกวน 19.หลี่ห้วนโซ่ย (โหล่เจี่ย) 20.ซันห้วนโซ่ย 21.เบ๊เล้งกวน 22.เอียงห้วนโส่ย (เอียวเจี้ยน) 23.อ้อห้วนโส่ย 24.คั้งเซียนโกว 25.เต่งห้วนโซ่ย 26.ฮ้อเซียนโกว (1ใน8เซียน) 27.หลี่เซียนโกว 28.กี้เซียนโกว 29.แก๊ไต้เจียง 30.น่าไต้เจียง 31.ซ้อไต้เจียง 32.ปักไต้เจียง 33.ปักไต้เจียง 34.กิมเสี่ยฮิน 35.เล้งไต้เจียง 36.คั้งเสี่ยฮิน (ชีวิต ศรีราชา เทพเจ้า, อินเทอร์เน็ต, 2558)

แท่นประดิษฐาน เทพเจ้า 36 องค์ที่ศาลเจ้าโจวซือทอง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

3.1.3 ความคิดที่เทพเจ้าเป็นเทพในพุทธศาสนา เนื่องจากศาสนาพุทธนิกายมหายานที่ได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทำให้พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีอยู่ของชาวจีนเป็นอย่างมาก และได้เข้าผสมผสานกับลัทธิขงจื้อ และลัทธิเต๋า จนทำให้ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนา มหายาน รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้สามารถพบเทพในพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในศาลเจ้าของชาวจีน ความคิดที่เทพเจ้าเป็นเทพในพุทธศาสนานั้น โดยส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนมากกว่าศาลเจ้าเงินแต้จิ๋วในพื้นที่เยาวราช เนื่องจากศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนอย่างศาลเจ้าโจวซือทองนั้นในอดีตเคยเป็นวัดที่มีชื่อว่า วัดขุนเฮ้ง ยี่มาก่อนและเคยมีพระสงฆ์มาจำวัดในสถานที่นี้จึงปรากฏเทพในพุทธศาสนาภายในศาลเจ้าฮกเกี้ยน

แห่งนี้ แต่ศาลเจ้าจินแต่จิวในพื้นที่เขาวราชบางแห่งก็ปรากฏความคิดนี้เห็นได้จากการประดิษฐานเทพในพุทธศาสนาบางอย่าง พระโพธิสัตว์กวนอิม เทพในพุทธศาสนา เช่น

พระศากยมุนีพุทธเจ้า หรือพระมหาสมณโคดม ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าโจวซ็องกงของชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งแต่เดิมศาลเจ้าแห่งนี้เคยเป็นวัดมาก่อนจึงทำให้มีการประดิษฐานเทพในทางพระพุทธศาสนาไปด้วย ซึ่งจะแตกต่างจากศาลเจ้าของชาวจีนแต่จิวในพื้นที่เขาวราชที่ส่วนใหญ่จะประดิษฐานเทพเจ้าตามความเชื่อท้องถิ่น หรือเทพเจ้าทางศาสนาเต๋าเท่านั้น พระศากยมุนีพุทธเจ้า หรือพระพุทธรูปเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนาพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ ประสูติเมื่อก่อนคริสต์ศักราช 624 ปี ณ เมืองกบิลพัสดุ์ในชมพูทวีป เมื่อพระชนม์ได้ 29 พรรษา เสด็จออกมหาภิเนษกรรม แล้วทรงบรรลุนิพพานที่เมืองกุสินารา เมื่อพระชนม์ได้ 80 พรรษา เมื่อพระชนม์ได้ 35 พรรษา จากนั้นทรงเผยแผ่พระสัทธรรม เสด็จดับขันธปรินิพพานเมื่อพระชนม์ได้ 80 พรรษา (ต้นตอ เชิง และ บุญยั้ง ไร่สุขศิริ, 2543: 25)

แท่นประดิษฐานพระพุทธรูปในศาลเจ้าฮกเกี้ยน

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

พระโพธิสัตว์กวนอิม หรือพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ซึ่งคนส่วนใหญ่โดยเฉพาะชาวจีนให้ความเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก ในพื้นที่เขาวราชไม่ว่าจะศาลเจ้าของชาวจีนแต่จิวบางศาลเจ้าหรือศาลเจ้าฮกเกี้ยนอย่างศาลเจ้าโจวซ็องกงก็จะมีพระโพธิสัตว์กวนอิมประดิษฐานไว้เช่นเดียวกัน ศาลเจ้าจินแต่จิวที่ประดิษฐานพระโพธิสัตว์กวนอิม เช่น ศาลเจ้าหน้าไ้กวนอิมเนี่ยะ โดยส่วนใหญ่พระรูปของเจ้าแม่กวนอิม โดยมากจะทรงพัทธาภรณ์สีขาวย ประทับอยู่บนดอกบัว

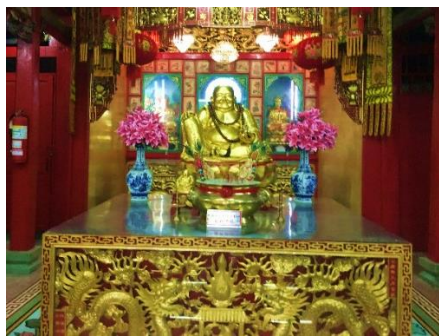
พระหัตถ์หนึ่งถือแจกันบรรจุทิพย์วารี อีกข้างหนึ่งทรงถือกิ่งหลิว แต่พระรูปบางครั้งก็ประทับนั่งอยู่บนสัตว์ที่เรียกว่า เหา ซึ่งมีหัวเป็นมังกร ร่างกายเป็นสิงโต (ตัวน ลี เเชิง และ บุญยิ่ง ไร่สุขสิริ, 2543: 26)

แท่นประดิษฐานพระโพธิสัตว์กวนอิมในศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยน แท่นประดิษฐานพระโพธิสัตว์กวนอิมในศาลเจ้าเงินแต้จิ๋ว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

พระศรีอารยเมตไตรย เป็นพระโพธิสัตว์ที่ชาวพุทธศาสนานิกายมหายานนับถือกันมาก ในทางประวัติศาสตร์เชื่อกันว่ามีตัวตนอยู่จริง ท่านเกิดในครอบครัวของพราหมณ์ แต่ต่อมาเปลี่ยนไปนับถือพุทธศาสนาและได้ปฏิบัติธรรมจนบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์และจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป ในพื้นที่เยาวราชศาลเจ้าโจวซือกงซึ่งเป็นศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนมีการประดิษฐานพระศรีอารยเมตไตรยไว้ที่อาคารซุนเฮงยี่ ซึ่งต่างจากศาลเจ้าเงินแต้จิ๋วในพื้นที่เยาวราชที่ไม่มีการประดิษฐานองค์พระศรีอารยเมตไตรยไว้ (ตัวน ลี เเชิง และ บุญยิ่ง ไร่สุขสิริ, 2543: 28)

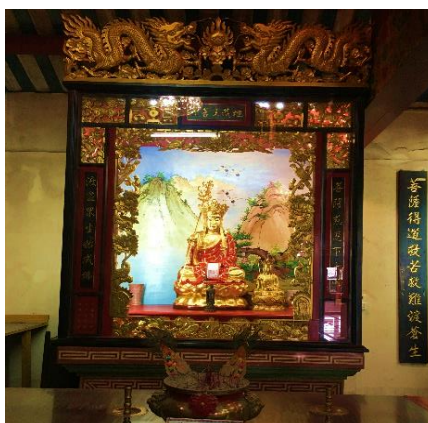

แท่นประดิษฐานพระศรีอารยเมตไตรยในศาลเจ้าโจวซือกง

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

เทพเจ้าอั่งผ้อสัก ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าโจวซือกง ซึ่งเป็นศาลเจ้าจีนสกเกี้ยน

เป็นพระโพธิสัตว์ที่คุ้มครองมนุษย์และขุมนรกอีก 10 ชั้น ทรงตั้งปณิธานว่าจะทรงเข้าสู่พุทธภูมิตราบก็ต่อเมื่อได้โปรดสรรพสัตว์ในนรกภูมิจนสิ้นแล้ว รูปปั้นของท่านมักทำเป็นรูปพระใส่หมวก ครองจักร มือถือไม้ขรรค์ และประทับบนเสือ ร่างกายเป็นแกะหรือแพะ หางเป็นมังกร (ตัวน ถี เเซิง และ บุญยั้ง ไรรุขสิริ, 2543: 28)

แท่นประดิษฐานเทพเจ้าอั่งผ้อสัก

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

หากพิจารณาความคิดเรื่องเทพเจ้าของชาวจีนเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและสกเกี้ยนจากเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ภายในศาลเจ้าแล้วนั้น จะพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมาก กล่าวคือ เทพเจ้าส่วนใหญ่ที่ประดิษฐานอยู่ภายในศาลเจ้าแต้จิ๋วจะเป็นเทพเจ้าตามความเชื่อท้องถิ่นหรือเทพเจ้าที่ชาวจีนทั่วไปนิยมเคารพบูชา แต่เทพเจ้าที่ประดิษฐานในศาลเจ้าสกเกี้ยนอย่างศาลเจ้าโจวซือกงนั้นจะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวสกเกี้ยน เป็นเทพเจ้าประจำกลุ่มภาษาสกเกี้ยน และที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือ ในศาลเจ้าโจวซือกงยังมีการประดิษฐานเทพเจ้าที่มาจากทางพระพุทธศาสนาไว้ร่วมกันเทพเจ้าประจำกลุ่มภาษาของตนอีกด้วย เช่น พระพุทธ พระศรีอารยเมตไตรย ตี้จั้งอั่งผ้อสัก เป็นต้น เนื่องด้วยศาลเจ้าโจวซือกงแห่งนี้แต่เดิมเคยเป็นวัดที่มีชื่อว่า วัดซุนเฮงยี่ มาก่อนที่จะกลายมาเป็นศาลเจ้า ในอดีตเคยมีพระจีนมาจำวัด ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ด้วย

ส่วนความคิดเรื่องเทพเจ้าของชาวจีนทั้งสองกลุ่มภาษาในพื้นที่เขาวราชก็ยังมีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่บ้าง ในเรื่องของการยกย่องบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ที่ทำคุณงามความดีแก่ผู้คน

จำนวนมากให้มาเป็นเทพประจำกลุ่มภาษาของตน เช่น เทพเจ้าไต่สงก หรือหลวงปู่ไต่สงก ที่ศาลเจ้าไต่สงกของชาวแต้จิ๋ว และเทพเจ้าโจวซือกง หรือหลวงปู่โจวซือกงที่ศาลเจ้าโจวซือกงของชาวจีนฮกเกี้ยน เป็นต้น

3.2 เปรียบเทียบความคิดเรื่องการสร้างและออกแบบศาลเจ้า

การสร้างและการออกแบบศาลเจ้าเงินของทุกกลุ่มภาษาในพื้นที่เขาวราช ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมแบบโบราณของจีนสืบต่อกันมา โดยคำนึงถึงคุณค่าในด้านการใช้สอย และศิลปะที่มีความสวยงาม นอกจากนี้การก่อสร้างและออกแบบศาลเจ้ายังขึ้นอยู่กับความคิดในเรื่องสรวงจู้ หรือความเป็นสิริมงคลของชาวจีนอีกด้วย ซึ่งความคิดเหล่านี้จะสะท้อนออกมาทางรูปแบบสถาปัตยกรรมและการออกแบบศาลเจ้า ยกตัวอย่างเช่น

3.2.1 ความคล้ายคลึงกันด้านการสร้างและออกแบบ

เมื่อเข้าไปภายในศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋วและชาวจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช เช่น ศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ ศาลเจ้าเล่าปุ่นเต้ากงของชาวจีนแต้จิ๋ว หรือ ศาลเจ้าโจวซือกงของชาวจีนฮกเกี้ยน จะพบในอาคารหลักศาลเจ้านั้นจะมีการเปิดช่องหลังคาบริเวณทั้งสองข้างของหลังคาอาคารหลักให้เป็นพื้นที่โล่งแจ้ง ทำให้แสงแดดสามารถส่องเข้ามาภายในศาลเจ้าได้ ในด้านการออกแบบอาคารทั่วไปอาจเป็นเพราะการเปิดช่องหลังคาดังกล่าวจะทำให้อากาศภายในถ่ายเทได้สะดวก หรือทำให้มีลมพัดผ่านภายในศาลเจ้า นอกจากการเปิดช่องหลังคาแล้วภายในศาลเจ้าของทั้งสองกลุ่มภาษายังมีสระน้ำขนาดเล็กที่ผนังข้างทั้งสองด้านของศาลเจ้า โดยด้านหลังสระน้ำดังกล่าวจะมีงานประติมากรรมรูปปั้นนูนสูงรูปเสือและมังกร จึงเรียกกันว่า สระเสือ-สระมังกร สระมังกรจะอยู่ทางด้านขวามือ (เมื่อหันหน้าเข้าสถานที่) ตามหลักสรวงจู้ถือเป็นทิศทางตำแหน่งของโชคลาง ส่วนสระเสือจะอยู่ทางด้านซ้ายมือ ถือเป็นตำแหน่งของอำนาจบารมี

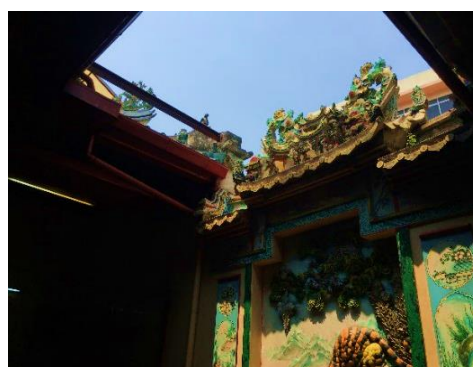
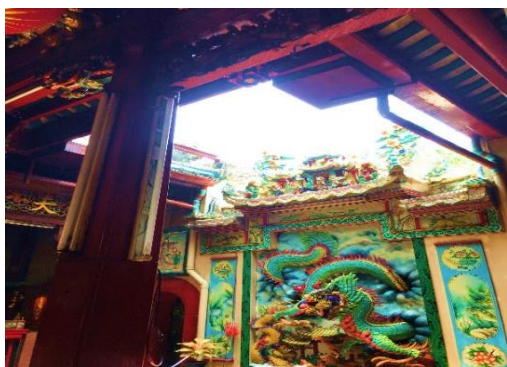
ผู้ดูแลศาลเจ้าโจวซือกงให้ข้อมูลว่า ส่วนพื้นที่โล่งแจ้งที่เปิดช่องหลังคานั้นถือว่าเป็นจุมุกของศาลเจ้าเอาไว้หายใจ ในที่นี้ หมายถึง เป็นส่วนที่ทำให้อากาศถ่ายเท กลิ่นควันธูปเทียนต่าง ๆ ไม่สะสมอยู่ภายในศาลเจ้า เพราะเมื่อมีงานเทศกาลพิธีกรรมต่าง ๆ ในศาลเจ้า จะมีการจุดธูปหรือเทียนจำนวนมาก และมีผู้เข้าร่วมพิธีจำนวนมาก หากไม่มีการเปิดช่องหลังคาดังกล่าวจะทำให้อากาศไม่ถ่ายเท อาจทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีเป็นอันตรายได้ แต่ในด้านความคิดเรื่องความเป็นสิริมงคลของชาวจีน

นั่นถือว่าช่องหลังคาที่เปิดโล่งนั้นเป็นทางโคจรของเสือและมังกรที่เป็นสัตว์แห่งโชคลาภและอำนาจบารมีที่จะโคจรผ่านทางช่องหลังคานี้และทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ศาลเจ้า

การเปิดช่องหลังคาให้เป็นพื้นที่โล่งแจ้งของศาลเจ้าจินแต้จิว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

การเปิดช่องหลังคาให้เป็นพื้นที่โล่งแจ้งของศาลเจ้าจินฮกเกี้ยน

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

3.2.2 ความแตกต่างกันด้านการสร้างและออกแบบ

ความคิดความเชื่อเฉพาะของแต่ละกลุ่มภาษาส่งผลต่อการออกแบบและก่อสร้างศาลเจ้าของกลุ่มภาษานั้น ๆ โดยสะท้อนผ่านทางรูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของศาลเจ้าที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวที่สามารถเห็นได้ชัดเจนจากศาลเจ้าจินแต้จิวและสกุเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช คือ ประตูของศาลเจ้า ที่ศาลเจ้าจินแต้จิวจะมีเพียงประตูใหญ่ที่ตรงกับองค์ประธานของศาลเจ้าเพียงประตูเดียว แต่ประตูของศาลเจ้าจินสกุเกี้ยนแห่งเดียวในพื้นที่เขาวราชอย่างศาลเจ้าโจวซือกงมีประตูของอาคารหลักถึงสามประตู และรวมไปถึงศาลเจ้าแห่งนี้ นอกจากจะมีอาคารหลักแล้ว ยังมีอาคารย่อยอีกสองอาคารซึ่งแตกต่างจากศาลเจ้าจินแต้จิวในพื้นที่เขาวราชที่มีเพียงอาคารหลักเพียงอาคารเดียว

ความแตกต่างในส่วนของประตูศาลเจ้านั้นคือ ศาลเจ้าจินแต้จิวมีเพียงประตูหลักเพียงประตูเดียว เข้าและออกทางเดียว แต่ประตูของศาลเจ้าจินสกุเกี้ยนอย่างศาลเจ้าโจวซือกงมีถึงสามประตู ซึ่งประกอบด้วยประตูใหญ่หรือประตูองค์ประธานหลวงปู่โจวซือกง 1 ประตู ประตูที่ตรงกับแท่นบูชาเจ้าพ่อกวนอู 1 ประตู และประตูที่ตรงแท่นบูชาเทพตัวเหล่าเอี้ยะ 1 ประตู การที่ศาลเจ้าจินสกุเกี้ยนอย่างโจวซือกงมีสามประตูนั้นมาจากความคิดในเรื่องการเข้าและออกศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้าโจวซือกงให้ข้อมูลว่า ชาวจีนสกุเกี้ยนนั้นมีความคิดความเชื่อที่ว่า การเข้าและออกเพื่อที่จะมาขอพรกับเทพเจ้าในศาลเจ้าที่ละเอียดอ่อนกว่าชาวจีนแต้จิว โดยจะต้องมีวิธีการเข้าตามลำดับอย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะทำให้การขอพรนั้นประสบผลสำเร็จ และส่งผลดีแก่ตัวผู้ที่เข้ามาขอพร ศาลเจ้าจินสกุเกี้ยนมีวิธีการเข้าออกดังนี้ เมื่อก้าวข้ามธรณีประตูใหญ่ (ประตูองค์ประธานหลวงปู่โจวซือกง) มาแล้วให้หยุดอธิษฐานขอพร โดยตำแหน่งที่หยุดหรือยืนนั้นศีรษะของผู้เข้ามากราบไหว้จะตรงกับยันต์โป๊ยโป๊ยที่อยู่บนคานแล้วจึงเข้าไปกราบไหว้เทพในศาลเจ้า ส่วนเวลาออกจะเลือกออกทางประตูเล็กสองฝั่ง คือประตูเจ้าพ่อกวนอูซึ่งเชื่อว่าหากออกทางประตูนี้จะมีบารมีที่ดี หรือประตูตัวเหล่าเอี้ยะหากออกทางประตูนี้จะมีโชคลาภ ชาวจีนสกุเกี้ยน จึงเรียกว่า “ซุก ยิก เฟ่ง อัน” หมายถึง เข้าออก มีโชคมีลาภ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวเป็นผลมาจากความคิดของทั้งสองกลุ่มภาษาที่แตกต่างกัน ความคิดของชาวสกุเกี้ยนจะมีความซับซ้อน และมีพิธีกรรมมากกว่าชาวแต้จิว ด้วยเหตุนี้จึงสะท้อนออกมาเป็นความแตกต่างในด้านการออกแบบและก่อสร้างศาลเจ้านั่นเอง

ประตูของศาลเจ้าเงินเต่จิว

บันทึกภาพโดย สุภาภรณ์ เมืองคำ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2561

ประตูของศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยน

ที่มา : www.ryoiireview.com

4.สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว และฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ประวัติ รูปแบบศาลเจ้า พิธีกรรม และเทศกาลภายในศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช และเปรียบเทียบความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนในพื้นที่เขาวราช

ผลการศึกษาพบว่าถ้าพิจารณาจากประวัติความเป็นหรือการก่อตั้งศาลเจ้า ศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วจะมีอายุยาวนานมากกว่าศาลเจ้าชาวไทยเชื้อจีนฮกเกี้ยน เนื่องจากชาวจีนแต้จิ๋วเป็นชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เขาวราชและมีจำนวนประชากรมากที่สุดเมื่อเทียบกับชาวจีนฮกเกี้ยน จึงทำให้มีประวัติการก่อตั้งชุมชนชาวจีนแต้จิ๋วพร้อมกับการก่อตั้งศาลเจ้าที่ยาวนานกว่าชาวจีนฮกเกี้ยน

เมื่อพิจารณาจากผังอาคารของศาลเจ้าจีนแต้จิ๋ว และศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน จะเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ประการที่หนึ่งคือ ประตูเข้า-ออกศาลเจ้า ศาลเจ้าจีนแต้จิ๋วจะมีประตูเข้าออกเพียงประตูเดียวเท่านั้นซึ่งต่างจากศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนที่มีประตูเข้า-ออกถึงสามประตู ประการที่สองคือ ศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนจะมีการเจาะช่องหน้าต่าง โดยใช้ลายฉลุปิดอีกชั้น ซึ่งศาลเจ้าจีนแต้จิ๋วจะก่อปิดทึบ ไม่มีช่องหน้าต่างด้านหน้าตัวอาคารศาลเจ้าเหมือนศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน ประการสุดท้ายคือ แทนบูชาและเสาทีกง ศาลเจ้าจีนแต้จิ๋วจะมีทั้งเสาและแท่นบูชาทีกงที่ตั้งอยู่ด้านนอกอาคารศาลเจ้า แต่ศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนจะไม่มีเสาทีกงและแท่นบูชาเทพเจ้าจะอยู่ด้านในอาคารศาลเจ้า

ส่วนการจัดแท่นบูชาของศาลเจ้าทั้งสองกลุ่มภาษาจะมีรูปแบบการจัดวางคล้ายคลึงกัน คือการจัดวางเป็นจุด ๆ ให้ผู้เข้ามาสักการะได้ไหว้ตามลำดับแท่นบูชาเทพเจ้า ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเริ่มไหว้ที่เทพเจ้าฟ้าดินเป็นที่แรก แล้วจึงค่อยไหว้เทพเจ้าองค์อื่น ๆ ต่อไป แต่ก็มีความแตกต่างกันตรงเทพเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษาจะไม่เหมือนกันตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มภาษานั้นเอง

เมื่อพิจารณาความคิดเรื่องเทพเจ้าของชาวจีนเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนจากเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ภายในศาลเจ้าแล้วนั้น จะพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมาก กล่าวคือ เทพเจ้าส่วนใหญ่ที่ประดิษฐานอยู่ภายในศาลเจ้าแต้จิ๋วจะเป็นเทพเจ้าตามความเชื่อท้องถิ่นหรือเทพเจ้าที่ชาวจีน

ทั่วไปนิยมเคารพบูชา แต่เทพเจ้าที่ประดิษฐานในศาลเจ้าสกุเกียนอย่างศาลเจ้าโจวซือกงนั้นจะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวสกุเกียน เป็นเทพเจ้าประจำกลุ่มภาษาสกุเกียน และที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือ ในศาลเจ้าโจวซือกงยังมีการประดิษฐานเทพเจ้าที่มาจากทางพระพุทธศาสนาไว้ร่วมกันเทพเจ้าประจำกลุ่มภาษาของตนอีกด้วย เช่น พระพุทธรูป พระศรีอารยเมตไตรย ด้จ้างอ้วงผ่อ ลัก เป็นต้น เนื่องด้วยศาลเจ้าโจวซือกงแห่งนี้แต่เดิมเคยเป็นวัดที่มีชื่อว่า วัดซุนเฮ่งยี่ มาก่อนที่จะกลายมาเป็นศาลเจ้า ในอดีตเคยมีพระจีนมาจำวัด ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ด้วย

ส่วนความคิดเรื่องเทพเจ้าของชาวจีนทั้งสองกลุ่มภาษาในพื้นที่เขาวราชก็ยังมีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่บ้าง ในเรื่องของการยกย่องบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ที่ทำคุณงามความดีแก่ผู้คนจำนวนมากให้มาเป็นเทพประจำกลุ่มภาษาของตน เช่น เทพเจ้าไต้song หรือหลวงปู่ไต้song ที่ศาลเจ้าไต้songของชาวแต้จิ๋ว และเทพเจ้าโจวซือกง หรือหลวงปู่โจวซือกงที่ศาลเจ้าโจวซือกงของชาวสกุเกียน เป็นต้น

และประการสุดท้ายคือ ความคิดในเรื่องการออกแบบและสร้างศาลเจ้าของแต่ละกลุ่มภาษาที่ความคิดความเชื่อเฉพาะของแต่ละกลุ่มภาษาส่งผลต่อการออกแบบและก่อสร้างศาลเจ้าของกลุ่มภาษานั้น ๆ โดยสะท้อนผ่านทางรูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของศาลเจ้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น การออกแบบประตูของศาลเจ้าที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็มีความคิดบางส่วนที่เหมือนกัน อย่างเช่น การเปิดช่องหลังคาเพื่อให้เป็นพื้นที่โล่งแจ้งภายในศาลเจ้า

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

กุมารี่จีน ศุภศรีนัย. (2552). ท่องเยาวราชไหว้เจ้า 9 ศาล. กรุงเทพฯ: พีดับบลิว พรินต์ติ้ง.

กุลศิริ อรุณภักษ์. (2553). ศาลเจ้า ศาลจีน. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

ถ้วน ที เชิง และ บุญยิ่ง ไร่สุขสิริ. (2543). ความเป็นมาของวัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย.

กรุงเทพฯ: ส่องสยาม

เนตรนภา แก้วแสงธรรม ขานชโกวา. (2554). ไหว้เทพเจ้า 9 ศาลจีนมงคล. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์. (2554). “ชุมชนจีนในประเทศไทย หลากหลายสำเนียงจีน. วารสาร

ราชบัณฑิตยสถาน 36, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม): 542-549.

ประยงค์ อนันทวงศ์. (2544). เทพเจ้าจีน. กรุงเทพฯ: บুদ্ধสไตร์.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). วิถีจีน. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

ศุภการ สิริไพศาล. (2550). จีนหาดีใหญ่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม. ม.ป.ท.: ศูนย์

หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

สร้อย เพชรรักษ์. (2545). รายงานการวิจัย เรื่อง ศาลเจ้า คน และกึ่ง : การศึกษาความสัมพันธ์

ระหว่างชุมชน และเทพเจ้าผ่านพิธีกรรมกินเจ ศาลเจ้าไหหลำบ้านปากกะแดะ. คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสำนักศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ข้อมูลจากเว็บไซต์

กมลชนก จันทร์แดง และคณะ. (ม.ป.ป.). ความเชื่อ. เข้าถึงเมื่อ 23 เมษายน 2560 . เข้าถึงได้จาก

<http://bcnlp56.weebly.com/index.html>

เจษฎา นิลสงวนเดชะ. (2559). ความเชื่อเทพเจ้าจีนของชาวจีนโพ้นทะเล. เข้าถึงเมื่อ 22

พฤศจิกายน 2560. เข้าถึงได้จาก https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1734792996812901&id=1612344155724453

นุรีดา ชู. (2556). ศาสนาเต๋า. เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก

<http://susu405603034.blogspot.com>

อรอนงค์ อรุณเอก. (2557). ตัวเหล่าเอี้ย เทพันกรบและหมาโจ้ว. เข้าถึงเมื่อ 17 เมษายน 2561. เข้าถึง

ได้จาก <http://thai.cri.cn/247/2014/09/26/242s225232.htm>

CulturalProject Talat Noi. (2559). เทศกาลหยวนเจียวที่ศาลเจ้าโจวซือกงตลาดน้อย. เข้าถึงเมื่อ 2

เมษายน 2561. เข้าถึงได้จาก http://culturalprojecttalatnoi.blogspot.com/2016/11/blog-post_20.html

KankanitPinitwong. (2558). ประวัติถนนเยาวราช. เข้าถึงเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2560. เข้าถึงได้จาก

<http://kankanitrtv.blogspot.com/2015/12/blog-post.html>

Kimleng. (ม.ป.ป.). เทพเจ้าจีน. เข้าถึงเมื่อ 23 เมษายน 2560. เข้าถึงได้จาก

<http://www.sookjai.com/index.php?topic=169916.0;wap2>

Parichatr Kingchak. (2560). ศาลเจ้าจีนแบบไหหลำและแต้จิ๋ว. เข้าถึงเมื่อ 4 มีนาคม 2561. เข้าถึงได้

จาก https://issuu.com/parichatrkingchak/docs/chinese_shrine

Somboon Kantakian. (2550). พระเจ๋งจู้โจวซือกง. เข้าถึงเมื่อ 17 เมษายน 2561. เข้าถึงได้จาก

<http://www.somboon.info/default.asp?content=contentdetail&id=9653>

การสัมภาษณ์

รัตน์ พุนเตย. (2501). ผู้ดูแลศาลเจ้าโจวซือกง. สัมภาษณ์, 13 มีนาคม.